

Muntanya

www.cec.cat

ANY 139 • JUNY 2015

912

EL RIPOLLÈS EXTRAORDINARI

Descens de barrancs
a la vall de Ribes
i a la serra de Mogrony

CAIAC DE MAR

Tresors de la Costa Brava

TRESCS

Islàndia a peu

BTT

Tanzània,
un infern de fang

FETS I GENT

La primera catalana
a l'Aneto

ESPELEOLOGIA

Coves de Trieste
i Eslovènia

3,95 €

RE: **SÍ** CLAR!

012
gencat.cat

Cost de la trucada:
segons operadora.

**Consumim milers de
productes diferents.
Separar-los en 5 contenidors
és un gest molt fàcil i el
benefici és molt gran.**

Recorda que el verd és per
als envasos de vidre.

Dr. Ramon Folch
Socioecòleg

#pqreciclem

Quim Masferrer ha
buscat motius per reciclar.
Descobreix-los a:

Amb el finançament de:

ecovidrio
ENTIDAD SIN ÁNIMO DE LUCRO

**Generalitat
de Catalunya**

Muntanya

Edita

Centre Excursionista de Catalunya
Paradis, 10
08002 Barcelona
Telèfon: 933 152 311
Fax: 933 151 408
revista.muntanya@cec.cat

Director

Ferran Alexandri
ferran.muntanya@cec.cat

Secretari de Redacció

Ernest Godó
ernest.muntanya@cec.cat

Consell de Redacció

Ton Barnils, Jordi Bernat,
Joan Campaña, David
Mengual, Alfred Montserrat,
Enric Nosàs, Josep M. Sala

Edició i correcció

Estudi Ferran Alexandri
ferran@alexandri.cat

Disseny i maquetació

Estudi Toni Ingles
toni@toni-ingles.cat

Cartografia

Albert Martínez

Publicitat i subscripcions

Telèfon: 933 152 311

Distribució a llibreries

Altair Distribució
Telèfon: 933 427 177

Impressió

Gràfiques BASSÓ
www.grafiquesbasso.com
IMPRES EN PAPER ECOLÒGIC

Dipòsit legal: B-545-1958
ISSN: 0212-2111

La revista *Muntanya* respecta les opinions expressades a través dels articles dels seus col·laboradors, però no les comparteix necessàriament, fent propis només els continguts de l'editorial.

La revista *Muntanya*, editada pel Centre Excursionista de Catalunya, segons el que preveu l'article 32.1 paràgraf segon del TRLPI vigent, s'oposa expressament a què qualsevol de les pàgines d'aquesta revista, o bé una part d'aquestes pàgines, siguin utilitzades per a la realització de resums de premsa. Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser feta amb l'autorització dels titulars, tret de les excepcions previstes per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si us cal fotocopiar o escanear algun fragment d'aquesta publicació (www.conlicencia.com; 917 021 970 / 932 720 447).

Associació de Publicacions
Periòdiques en Català

Generalitat de Catalunya
Departament
de la Presidència

Muntanya

ANY 139 • JUNY 2015

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
Club Alpí Català

8 Tresors de la Costa Brava. Una travessa en caiac de mar Roger Rovira

Una petita guia per recórrer amb caiac els llocs més interessants de la Costa Brava. Per observar el medi natural des d'un punt de vista privilegiat i per resseguir a fons la costa, fregant els penya-segats.

20 Islàndia a peu. De Landmannalaugar a Skógar, el tresc complet (6 etapes) Ferran Alexandri

Descripció del tresc complet de Landmannalaugar a Skógar, el camí cap a les muntanyes impossibles, vers la terra dels elfs mitològics. Tal vegada, una de les millors rutes a peu del món.

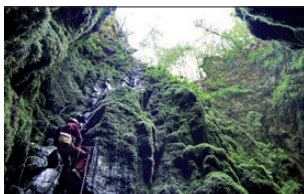
34 Tanzània amb bicicleta de muntanya. Un infern de fang Gerard Castellà

Allunyat dels circuits turístics, en un entorn salvatge i remot, recórrer Tanzània amb bicicleta és sinònim d'aventura en estat pur. Pistes de terra enfangades que converteixen el paradís en un infern.

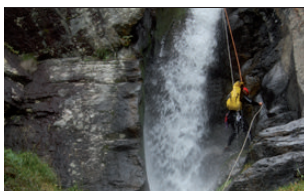
42 Una dama excursionista i ben plantada: Teresa Mestre de Baladia. La primera catalana a l'Aneto Carles Albesa Riba

Una reflexió sobre la participació de la dona en el món excursionista a la Catalunya de principis del segle xx, amb unes gloses d'Eugeni d'Ors.

50 Coves de Trieste i Eslovènia Víctor Ferrer Rico

A les regions de Trieste i Eslovènia hi ha les formacions càrstiques més belles d'Europa. Aquest reportatge mostra les imatges de diverses coves i avencs de la Segona Trobada de Fotògrafs del Món Subterrani.

60 El Ripollès més desconegut: els millors descensos a la vall de Ribes i la serra de Mogrony Mari Nivera i Damià Pérez

La vall de Ribes i la serra de Mogrony també són indrets aptes per practicar el barranquisme a casa nostra.

SECCIONS 4 Editorial 5 La columna 6 La motxilla de muntanya

70 Publicacions 72 Crònica alpina 74 Vies d'escalada 78 L'excursió del mes

80 Noticiari 82 Objectiu muntanya

La nova etapa del CEC

Sens dubte, el Centre Excursionista de Catalunya, amb la millora de la seva seu de sempre al carrer del Paradís nº 10 de Barcelona, i en vendre un edifici annex, que actualment no afegia valor a l'entitat, ha fet un pas important per tenir les portes de finançament obertes per definir un futur de millor servei a tots els socis i a la societat civil.

Al llarg de la seva història, el Centre Excursionista de Catalunya s'ha caracteritzat per ser una entitat que ha estat sempre pionera en molts aspectes, sobretot en els esports de muntanya, però també ha estat un referent tant en l'àmbit cultural com en l'element vertebrador d'un projecte nacional.

Ara tenim una gran oportunitat i els recursos econòmics, i el que encara és més important, una massa social compromesa amb tot el que el Centre ha significat i representa, per engegar una nova dinàmica que ens porti a ser, no només un referent nacional, sinó també d'arreu del món.

La nostra ambició no s'ha d'aturar per unes dificultats conjunturals que fan que moltes entitats tinguin greus problemes i que el nostre entorn canviant ens obligui a una adaptació molt ràpida. Això no ha de ser un obstacle per a nosaltres. En tot problema hi ha una oportunitat i nosaltres l'hem de saber aprofitar.

Amb la confiança que em dona el conjunt de socis, que any rere any han confiat en el Centre Excursionista de Catalunya, i amb la llibertat de no dependre ni de subvencions ni de préstecs, estic segur que aquesta oportunitat no se'ns escaparà.

Josep M. Puente

President del Centre Excursionista de Catalunya

ROGER ROVIRA

DIRECTOR
DE MUNTANYA

Tresc és millor que no pas trekking

Tresc és la paraula catalana que supleix *trekking*, que és una veu anglesa, i també un préstec per al castellà; en francès, en canvi, s'anomena *randonnée pédestre*.

La definició del TERMCAT per a *tresc* diu: «Esport d'aventura consistent en una excursió de llarga durada organitzada i sovint amb guia a una regió exòtica de difícil accés.» El *tresc* és semblant a la travessa, però sense el component turístic i d'exotisme. Per tant, normalment parlem d'una travessa pels Alps o de la travessa del Montseny; en canvi, parlem d'un *tresc* pel Dolpo, pels Andes o pel desert del Sàhara.

A la revista *Muntanya* publiquem sovint *trescs* que els nostres autors realitzen en països llunyans i procurem anomenar-los amb aquest mot (tret dels lapsus involuntaris), com ara *el tresc del Gongmaru La* (nº 908), *el tresc de Landmannalaugar* (nº 912) o bé *trescant pel massís del Montblanc* (nº 859).

Diguem, doncs, *tresc* sempre que puguem. Farem un gran favor a la llengua i a l'eixamplament del nostre vocabulari excursionista, sovint prou deteriorat.

Ferran Alexandri

MARI NIVERA

Foto de portada:
El torrent de Fontalba (Ripollès).

Joan Coromines, un homenot de la llengua i la muntanya

Enric Faura

Joan Coromines no necessita cap presentació. Filòleg i lingüista de primeríssim nivell, amb un conjunt d'obres publicades que el situen a la punta de llança de la lingüística romànica, és un veritable homenot de la llengua. També fou un patriota radical, de pedra picada, amb un compromís insubornable amb el seu país.

Però més enllà de la seva obra Coromines també és una persona fortament vinculada a l'excursionisme. Tanmateix, les dades que se'n disposaven eren escasses i les fonts poc accessibles. Recentment la publicació dels seus *Itineraris* ens permeten acostar-nos al Coromines excursionista i poder entendre el lingüista i patriota amb una mirada i llum nova.

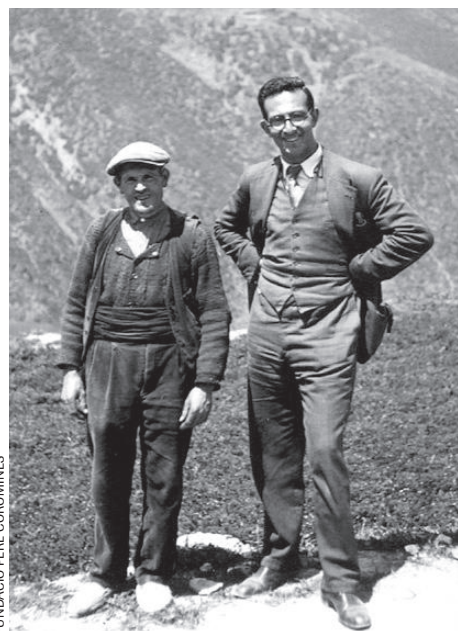
Aquests *Itineraris* són l'exhumació dels seus quaderns d'excursions, conservats en textos manuscrits en el seu arxiu personal que s'enceten el 1923 i s'allarguen fins el 1979, als seus 74 anys. ¿Com és el Coromines excursionista? Dels textos es perfila un muntanyenc valent, tossut i enèrgic, enardit a cops, decidit a complir l'itinerari previst malgrat les condicions meteorològiques o el de-

falliment dels companys. Molt sovint surt en solitari, de vegades amb algun dels seus germans, però també amb diferents companys sense que en destaquí cap com a especialment fidel. Fa llargues o llarguíssimes caminades, dormint en masies, pallisses, ermites o fondes o duent a sobre la tenda de campanya. Agosarat, no s'espanta davant la pluja, la boira o les tempestes. Camina de nit i surt de matinada. És clarament un home d'acció, amb la força de la joventut que li permet afrontar projectes ambiciosos. Els *Itineraris* són en general textos molt esquemàtics, tècnics i freds, gairebé sense cap concessió en descripcions íntimes o paisatgistes. Per tant, són uns textos desiguals, en bona part deguts al fet de la redacció a posteriori. Malgrat aquesta contenció, sovint no pot evitar extasiar-se davant la contemplació del panorama des del cim del Montardo, del Migdia de Bigorra o en una vetllada al costat de la cabana dels Esparvers a la vall de la Llosa, on cau rendit a la bellesa del crepuscle.

Coromines es mou per tot arreu. Normalment les sortides són d'una jornada, però sempre que pot les allarga en diversos dies, que aprofita per anar més lluny o recórrer itineraris llargs, traginant tot el feto a la motxilla. Evidentment va cap als llocs més propers i fàcils (Garraf, Vallès, Osona, Maresme, Penedès...) molt condicionat per l'aproximació derivada dels transports públics, que és l'únic mitjà d'accés. També fa nombroses escapades als Pirineus, però molt poques a muntanyes tarragonines o lleidatanes interiors.

Els *Itineraris* descriuen una muntanya molt habitada i viscuda, amb masies totes elles obertes, amb ramats de pastors, pagesos arrelats al tros, rectors a les ermites i carboners i caçadors al bosc. Malgrat la seva contenció estilística introdueix de tant en tant alguna expressió bellíssima: *pendent espona, trèmola tenda, la vall és pigallada o camins endiastrats*. És destacable la varietat de mots per esmentar i descriure els camins: *camins de carros* (gairebé sempre en plural, pocs en singular), *de ferradura, de bast, ral, de matxos, de rucs, caminots, viarany, còrrec, carrerany, rost...*

Aquests *Itineraris* esdevenen una obra important en la bibliografia excursionista catalana, que ens descobreixen com un homenot de la llengua també és un homenot de l'excursionisme, i que no pot mancar en la biblioteca de cap aficionat.

Joan Coromines amb un pastor a Arcavell (Alt Urgell), l'1 de maig de 1936.

FUNDACIÓ PERE COROMINES

LA COLUMNA

ARA FA QUARANTA-CINC ANYS...

Un editorial curiós dedicat a l'Apol·lo XIII

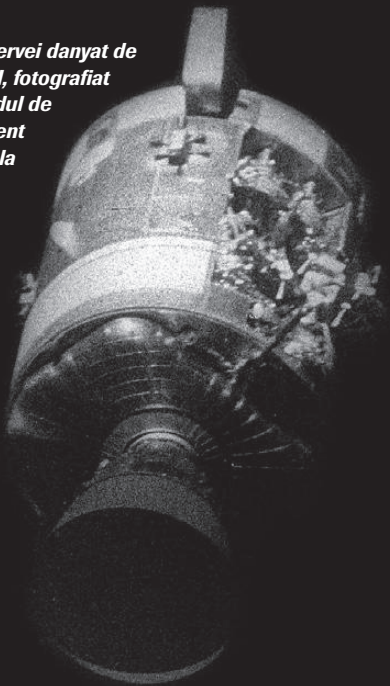
El n° 649 (juny de 1970) de la revista *Muntanya* publicava un editorial insòlit per als excursionistes, amb el títol d'«Apol·lo XIII», en què es ressaltaven els valors humans dels homes intrèpids, també dels muntanyencs. Heus aquí el text:

Ens hem adonat, ara, que a les pàgines de la nostra revista no hem parlat encara mai de la gesta de la conquesta de l'espai, que s'inicià l'any 1957 amb el satèl·lit artificial Sputnik I, amb l'astronauta Gagarin l'any 1961 i amb l'arribada a la Lluna dels Apol·lo XI i XII d'Armstrong, Aldrin i Collins (juliol de 1969).

Tothom ha admirat l'alt nivell científic o industrial de l'URSS i dels EU, i la valentia dels seus astronautes. Nosaltres, els excursionistes, que cultivem l'amor de la natura i l'esperit d'aventura i de superació física i moral, estem en condicions de valorar l'esforç humà en aquesta nova etapa de la humanitat, que s'encara amb la conquesta de l'espai, com d'altres generacions es llançaren a la conquesta de l'aire, de la muntanya, dels pols, de la mar i de continents ignots, del nostre propi planeta.

Però no ens enganyem; la conquesta de l'espai és fruit d'uns equips científics que compten amb fabulosos mitjans tècnics i econòmics, i d'uns homes escollits i entrenats rigorosament, per actuar com a robots, dintre les astronaus.

Mòdul de servei danyat de l'Apol·lo XIII, fotografiat des del mòdul de comandament després de la separació.

NASA IMAGE ASI3-59-8500

Aquesta consideració de visió fàcil i ràpida, s'ha anat estenent pel món, i s'ha constatat una gran manca d'interès del públic en general, just al començament, podríem dir, de l'astronàutica.

No hem donat el seu just valor a la valentia dels EU de donar prèvia publicitat a la realització dels seus programes de llançaments i de televisar-los, per ésser cosa habitual i potser, a voltes, ho hem considerat pueril.

Ha calgut el fracàs parcial, públic, notori i a la vista de tot el món, que ha sofert el vol de l'Apol·lo XIII (abril 1970), en no poder baixar a la Lluna, perquè es pogués comprovar que els científics són alguna cosa més que un garbuix de fórmules matemàtiques, i que els astronautes no són solament uns robots dòcils, incapaços d'actuar amb idees pròpies.

Sorgí l'error, l'imprevist, l'avaria de la nau a l'espai i a milers de quilòmetres de la terra; els computadors de l'estació base, donaren segurament la resposta en pocs segons, al problema en qüestió, però els homes encarregats de dirigir el vol, davant un problema inèdit, trobaren tot seguit la solució inèdita, i els tres astronautes Lovell, Haise i Swigert, compliren les ordres no estudiades ni practicades mil vegades als laboratoris, mentre que per la seva part, amb enginy, salvaren dificultats peremptòries, i van aconseguir un retorn feliç a la terra i amb una moral enfortida per la prova a què foren sotmesos.

És encoratjador d'haver comprovat, que el fracàs tècnic de l'arribada de l'Apol·lo XIII al nostre satèl·lit, s'ha convertit en un èxit que ha superat feliçment un naufragi de l'espai, i que ha provocat una solidaritat de tota la humanitat, que se sentí vinculada per la sort dels homes de l'astronau. Aquesta solidaritat que nosaltres, els muntanyencs, comprenem i vivim, perquè sempre estem a punt per a prestar ajuda, no sols en els moments de perill, sinó quan, formant cordada, estem units a través de la corda a un destí comú.

Hem valorat també les decisions de caire humà dels científics, que deixant de banda tota consideració, cercaren només la fórmula de fer retornar la nau a casa, a la nostra terra, a aquest món tan dolent a voltes, que ens fa envermellar de vergonya, però que estimem perquè és nostre i perquè, com ara, ens dóna també íntimes satisfaccions espirituals, dignes d'engruixir els *Moments estel·lars de la humanitat*, ressenyats per un Stefan Zweig.

Entre computadors electrònics i escafandres siderals, hem vist que bateguen els cors d'uns homes que es fan mereixedors de la nostra admiració i que avui sentim més units a nosaltres, més nostres perquè ha prevalgut com sempre, el valor humà que és capaç de superar totes les dificultats.

NOVETATS DE MATERIAL

CAMELBAK ULTRA 10

La motxilla d'hidratació més completa

L'èxit de les motxilles MARATHONER i ULTRA, tot un referent en la sèrie CAMELBAK per a running i trail, queda reforçat amb noves incorporacions. El model ULTRA 10 és la proposta més completa en detalls i emmagatzematge per a corredors d'ultratrails o curses de llarga distància. Tirants amb dues butxaques: una amb cremallera de teixit resistent a la suor per al nostre material multimèdia, i un *stretch* amb solapa de tanca-ment per tenir sempre a mà el nostre material més imprescindible. Dos portabidons *stretch* d'accés ràpid. Cintes pectorals lliscants per a un posicionament perfecte. Compartiment interior expansible. Compartiment frontal amb cremallera i un organitzador interior molt complet. Solapa exterior abatible. Punts de fixació per a bastons. Compressió de la motxilla a partir d'un sol punt de tensió.

Accés posterior al dipòsit Antidote™ proveït de tapa fàcil d'obrir i tancar, àmplia obertura, pinces interiors per a assecat ràpid, tanca patentada Big Bite™, tractament antibacterià HydroGuard™ i PureFlow™, sistema de connexió Quick Link™ per desconectar el tub de la bossa sense que perdi aigua. Pes: 550 g. Hidratació: 2 l en dipòsit Antidote™ + allotjament en tirants per a 2 bidons. Capacitat d'emmagatzematge: 8 l.

www.ferrino.it

JAQUETA W3 EXPERT WDS DE MILLET

Per a qualsevol esport de muntanya

La nova W3 Expert WDS destaca per ser un *Action Shell* molt polivalent. Una jaqueta ideal per practicar qualsevol esport de muntanya d'estiu, perquè proporciona una protecció completa contra els elements, una transpiració perfecta, una llibertat total de moviment i una residència a l'abasió inigualable.

Feta amb la tecnologia WINDSTOPPER® X Fast stretch 3C, la jaqueta té una membrana multicapa que proporciona un efecte tallavent sense perjudicar la transpiració, que actua com una segona pell i aporta protecció, lleugeresa i un confort màxim. Talles: S - XXL. Pes: 0,485 g. Colors: negre, vermell i negre, blau fosc i blau cel, verd clar.

www.camelbak.com

MOTXILLA FERRINO FITZROY 22

Una motxilla per a atacs ràpids

Els 22 litres de capacitat de la FITZROY inclouen tot el que esperem d'una motxilla polivalent per a atacs ràpids al cim:

- 2 portapiolets frontals que serveixen també de cintes portaesquís,
- àmplia obertura en U per a un còmode accés a l'interior,
- tirants i respallers encoixinats amb una malla transpirable,
- el respallier inclou una vara preformable en duralumini extraïble,
- cinta pectoral per a més estabilitat amb un xiulet d'emergència,
- cinturó envoltant amb butxaques amb cremallera,
- butxaques laterals elàstiques,
- cintes amovibles per portar material per fixar raquetes o bé la planxa de neu, i
- portamaterial en cinturó i organitzadors interiors.

Teixit invisible Risptop 420D de gran resistència. Reforços Hypalon® Dupont™. Capacitat: 22 l. Pes: 1.100 g.

www.millet.com

A full-page photograph of the Costa Brava coastline. In the foreground, two kayakers are paddling in clear, turquoise water over a rocky seabed. The kayakers are wearing gear and paddling towards the right. The water is exceptionally clear, revealing the textures of the rocks and the seabed. In the background, a rugged, reddish-brown rock formation juts out into the sea on the left. The ocean extends to a distant horizon under a bright blue sky with scattered white clouds. The overall scene is vibrant and captures the natural beauty of the region.

Tresors de la Costa Brava

Una travessa en caiac de mar

Text i fotografia: **Roger Rovira**

Per descobrir els llocs més interessants de la Costa Brava. Per observar el medi natural des d'un punt de vista privilegiat, per resseguir a fons la costa, fregant els penya-segats, jugant amb els esculls i penetrant a les coves marines.

*Arribant al cap Roig,
l'espai protegit de les
Muntanyes de Begur.*

La claror permet intuir com el sol s'enfila per sota l'horitzó. Apaguem els frontals i deixem lliscar els caiacs fins a l'aigua. La mar plana, lliure dels sorolls que l'ompliran d'aquí unes quantes hores, ens acull plàcidament. La costa esdevé una silueta fosca que de mica en mica va adquirint textures geològiques. Ens hem d'afanyar, hem d'arribar a la cova d'en Gispert abans que surti el sol. Avui és el dia indicat per contemplar com l'alineació del sol i la galeria d'entrada produeixen un

espectacle ataronjat en el seu interior just en el moment que el sol estrena un nou dia.

Només dos cops a l'any la direcció de la sortida del sol coincideix amb l'orientació de la cova. Gairebé 200 m de galeria separen la boca al peu del penya-segat de la sala interior des d'on es veu aparèixer el disc solar il·luminant les seves parets durant uns breus instants. Un d'aquells espectacles que la Costa Brava reserva a aquells que la vulguin conèixer des de la perspectiva única que ens ofereixen aquestes petites embarcacions. ¡Però encara n'hi ha més!

A dalt: Sortida del sol a la cova d'en Gispert (Palafrugell).

A baix: El massís calcari del Montgrí destaca pel gran nombre de coves.

LA COSTA BRAVA

L'origen del topònim *Costa Brava* aplicat a la denominació del litoral gironí neix el 1908 de la mà del poeta i escriptor Ferran Agulló. Aquesta denominació popular va ser adoptada internacionalment els anys de màxima esplendor turística i es va oficialitzar l'any 1965 per part del règim franquista. Just va ser en aquells temps que els 215 km de costa que separen Portbou de la roca de sa Palomera a Blanes van patir una trista transformació. Però, per sort, la cicatriu urbanística que va desfigurar tants indrets del litoral mediterrani no va ser tan profunda en aquestes terres de mar. En el nom s'hi troba en gran mesura l'explicació, i és que aquesta costa brava, i per tant abrupta i rocosa, no era del tot adequada a les pretensions del ciment. I és per aquesta mateixa raó que resulta un destí ideal per ser recorregut en caiac de mar. Una costa inaccessible i retallada amb alguns indrets meravellosos sense accessos terrestres, i que gràcies a la seva fisonomia de baixos i esculls mantenen relativament allunyades les embarcacions de motor. Fragments d'un autèntic tresor que han arribat fins als nostres dies de forma gairebé miraculosa i que ens expliquen com devia ser el mediterrani molts anys enrere.

*La Foradada de Castell (Palamós),
un plaer per als caiaquistes.*

EL CAIAC DE MAR

¿I quin paper hi juga el caiac en tot plegat? En primer lloc és una qüestió de perspectiva, concretament la que permet observar l'entorn des d'un punt de vista privilegiat. No té res a veure amb la visió que n'obtindran els centenars d'amuntegats banyistes que deixarem enrere quan sortim de la platja, ni tampoc la de les altres embarcacions, ja que les reduïdes dimensions del caiac fan que puguem acostar-nos molt a la costa, resseguint-la, fregant els penya-

FRAGMENTS D'UN AUTÈNTIC TRESOR QUE HAN ARRIBAT FINS ALS NOSTRES DIES DE FORMA GAIREBÉ MIRACULOSA

segats, jugant amb els esculls, entrant a les coves o descobrint les cales i els racons més amagats i inaccessibles.

En segon lloc, és una qüestió de respecte per l'entorn. El caiac no emet fums, ni embruta l'aigua amb olis i combustibles, no fa soroll ni necessita cap àncora per fondejar que pugui malmetre les praderies de posidònia. Si, a més, ens agrada fer exercici i moure'ns amb llibertat gràcies al nostre propi esforç, doncs ja ho tenim tot.

Per últim, cal recordar que la Costa Brava és una costa extensa i fragmentada, i si no és que tenim molt de temps per recórrer-la íntegrament, val la pena tenir en compte quines són les zones més interessants per a la pràctica del caiac de mar. De nord a sud, aquestes són les nostres recomanacions.

EL CAP DE CREUS

El tram de costa menys urbanitzat i amb un major grau de protecció coincideix amb el parc natural del Cap de Creus. El seu únic sobirà, la tramuntana. Aquest vent del nord ha modelat un paisatge aspre, de vegetació escassa i castigada, on la geologia pren un especial protagonisme. Contrastant amb el negre dels esquistos, apareix el blanc engegador de la pegmatita. Aquestes roques magmàtiques que atrauen geòlegs de tot el món van fascinar Dalí per les formes impossibles dels seus afloraments, fins al punt de ser protagonistes d'alguns dels seus quadres.

AQUESTES ROQUES MAGMÀTIQUES QUE ATRAUEN GEÒLEGS DE TOT EL MÓN VAN FASCINAR DALÍ

Formes suggerents de la pegmatita al pla de Tudela, al parc natural del Cap de Creus.

Una bona manera de conèixer aquest espai des del caiac és fent el tram de 45 km que va de Port de la Selva fins a Roses, tot i que si només disposem d'un dia, el tram de Portlligat fins al pla de Tudela concentra gran part dels atractius de la zona. El Port de la Selva ha sabut mantenir un caire de poble de pescadors malgrat l'increment del turisme. Visible des del mar, entre els estrets carrerons destaca l'església de Santa Maria de les Neus. Passada cala Tamariua, la ruta s'endinsa en direcció est cap a l'interior del parc natural. Les pròximes milles, completament despoblades, constitueixen el repte més compromès de la travessa. innumbrables i profundes cales amb prou feines accessibles des de terra s'amaguen darrere

de cada punta. Com petits fiords s'uneixen als barrancs provinents de l'interior, que fan desembocar fins a la costa recs que creen petits salts d'aigua temporals.

Tot aquest tram fins al cap de Creus queda a mercè de la tramuntana, fent que no sigui recomanable la navegació quan bufa amb força. Superat l'espectacular pas per l'interior del faralló del Boc i la Cabra, i torçat el cap Gros, s'entra a la zona del Golfet. Aquesta petita badia amaga algunes de les cales més captivadores de la zona, com la Tavallera i la Prona. Ambdues disposen d'uns humils refugis de pescadors, essent el de cala Prona el que es troba en millor estat. Més endavant, altres cales com la Galladera o la Culip també compten

La meravellosa cala s'Alguer (Palamós).

amb refugis de pescadors, però per utilitzar el d'aquesta última cal demanar permís a l'Ajuntament de Cadaqués.

El pla de Tudela, és el lloc on Salvador Dalí solia parar a descansar en el seu viatge per mar cap a Cadaqués, i on va quedar fascinat per les formes capricioses de la pegmatita. Aquest indret ha estat protagonista recent d'una important i costosa recuperació. La seva restauració va incloure l'enderroc de 430 edificacions del Club Mediterranée, per tal de recuperar el rar ecosistema i crear un recorregut didàctic per a la zona. El complex turístic es va inaugurar el

***El corb marí emplomallat*
(*Phalacrocorax aristotelis*)
té a la Costa Brava la seva principal
àrea de nidificació a Catalunya.**

1962 en ple boom turístic. L'arquitecte encarregat, el figuerenc Pelai Martínez, va acceptar fer-se càrrec del projecte per tal d'evitar un mal major sobre el paratge que ell havia conegut des de petit. Per sort, les tècniques poc invasives de construcció que es van emprar, han permès la bona recuperació de l'espai.

Deixant enrere la cala Culip entrem a sa Claveguera, el pas que separa l'illa de s'Encalladora de la punta del cap de Creus. Com una massa de terra que s'endinsa cap al mar, extrem est de la península Ibèrica, és a la primavera un bon lloc per observar el pas migratori de molts ocells i cetacis, fins i tot el del rorqual comú, el segon animal més gran del planeta.

Damunt del cap, l'omnipresent far proporciona unes vistes excepcionals. A continuació, la cova de l'Infern sorprèn tant per les seves dimensions, com pel celobert del seu interior. Una successió de petites i profundes cales s'escampen fins a Portlligat, on es conserva l'essència de les cales de pescadors i on es troba la

LES VERTIGINOSES ALÇADES DEL CAP NORFEU REPRESENTEN UN FORMIDABLE OBSTACLE I UNA DE LES MERAVELLES DEL PARC

casa de Dalí. Com en altres zones de fons sorrenc, les praderies de posidònia són aquí un valuós i fràgil ecosistema. Fins a Cadaqués, paradigmàtic i cèlebre exemple de poble mediterrani vora l'aigua, s'hi arriba ràpidament. Vigilats per la silueta imponent de l'església, tortuosos carrerons amb terra de pedra i parets blanques desemboquen fins a Port d'Alguer on descansen les barques dels pescadors.

Passat el far de Cala Nans s'abandona el recer de la badia de Cadaqués per enfilear cap als penya-segats de punta Prima. Fins a cala Jón-

cols no hi ha cap lloc on refugiar-se que sigui accessible des de terra i només es pot desembarcar a la cala de sa Figuera. Les vertiginoses alçades del cap Norfeu representen un formidable obstacle i una de les meravelles del parc. Diverses espècies d'ocells aprofiten les seves parets litorals per nidificar-hi.

La cala Montjoi, coneguda per albergar el famós restaurant El Bulli, és un autèntic oasi enmig de l'eixut paisatge del parc. La riera d'aigües permanents que recorre la seva vall, aporta la humitat necessària per sostenir una petita població d'arbres de ribera, així com el manteniment d'activitats tradicionals, com les pastures i el conreu de l'olivera i el de la vinya.

Superada la punta Falconera poques milles més enllà, la ciutat de Roses posa punt i final a aquest llarg tram de costa gairebé verge.

EL MONTGRÍ I LES MEDES

El parc natural del Montgrí, les illes Medes i el Baix Ter abraça el segon tram de costa no urbanitzada més extens després del parc del Cap de Creus. Des de la cala Montgó fins a l'Estartit i passant per les Medes, 18 km de penya-segats calcaris esperen ser recorreguts de ben a prop.

Sortint de cala Montgó, immens recer natural, s'emprèn cap al sud un itinerari exposat amb només tres cales on ens podem refugiar dels vents (per tant, caldrà consultar la meteorologia abans d'aventurar-s'hi): cala Ferriola, cala Pedrosa i cala Calella, totes tres sense accés motoritzat i d'una bellesa aclaparadora. A popa es van empentint la silueta de la península del cap de Creus, a l'altre extrem del golf de Roses.

Sota aquests penya-segats de més de 100 m no és difícil topa-se amb algun peix lluna surant a la superfície amb l'aleta dorsal ben visible. Cada primavera, tota la Costa Brava rep la visita de nombrosos exemplars d'aquest enorme i peculiar peix. Enfilats a les seves parets hi trobem la principal població reproductora de l'escàs corb marí emplomallat de tot Catalunya. Interessants espècies de rapinyaires,

*El parc natural
del Montgrí,
les illes Medes i
el Baix Ter.*

com l'àliga cuabarrada i el falcó pelegrí, també trien aquests espadats marítims per amagar-hi el seu niu.

La verticalitat és fa especialment palesa en superar la punta Ventosa. Des de les seves alça-

ÉS TOTA UNA EXPERIÈNCIA CREUAR EL PRONUNCIAT CAP CASTELL A TRAVÉS DEL SEU TÚNEL NATURAL

des un mirador comparteix espai amb les restes d'antics monstres de guerra, testimonis d'instal·lacions militars de la guerra civil. Els últims anys, a més, les seves parets són un destí per a escaladors de vies llargues que s'inicien just per sobre de la superfície del mar. Entre els diferents fenòmens geològics que caracteritzen aquesta costa, destaca la Foradada que travessa el cap Castell, situada entre les cales Ferriola i

Pedrosa. És tota una experiència creuar aquest pronunciat cap a través del túnel natural, tot i que al pic de l'estiu rep una gran afluència d'embarcacions de motor atretes per la seva espectacularitat. L'altre atractiu d'aquesta secció

litoral és el gran nombre de coves que es poden visitar des del caiac.

N'hi ha d'estretes i allargassades i n'hi ha d'amples i profundes, com la d'en Tomàs Ras o la de Baix de Cols. Entre totes destaquen les Tres Coves, que són una mica abans d'arribar a cala Ferriola.

Darrera una illa i un estret i profund braç d'aigua, cala Pedrosa oculta gelosa la seva bel·lesa. La seva superfície de còdols acull qui hi vulgui venir tant per mar com per terra, després de baixar pel corriol que mena des de dalt del massís. Superat el cap d'Oltrera ja es fan visibles les parets griseses de la Meda Gran, però no val la pena anticipar l'arribada. Abans, el golfet del Falaguer i cala Calella presenten

*Endinsant-nos als racons més
amagats del Montgrí.*

*La platja d'en Gotes (Palafrugell),
un tresor de l'EIN Muntanyes de Begur.*

arguments suficients per perllongar el recorregut de la costa del Montgrí. Passada la Calella s'arriba a la Trona, des d'on la travessa de més d'1 km fins a les Medes es fa ja massa temptadora.

Les illes Medes són un destí mundialment conegut entre els submarinistes. Vint anys de protecció han fet possible una recuperació espectacular de la riquesa del seu fons marí i han convertit aquest arxipèlag de set illots en una de les reserves de flora i fauna marina més importants de la Mediterrània occidental. Si les condicions del vent ho permeten, val la pena anar creuant d'illot en illot recorrent totes les seves cares sense perdre's cap detall. L'arribada a la platja de l'Estartit determina un canvi brusc del paisatge. Les planes del Baix Ter fan palès la finalització del tram deshumanitzat de penya-segats del Montgrí i les Medes.

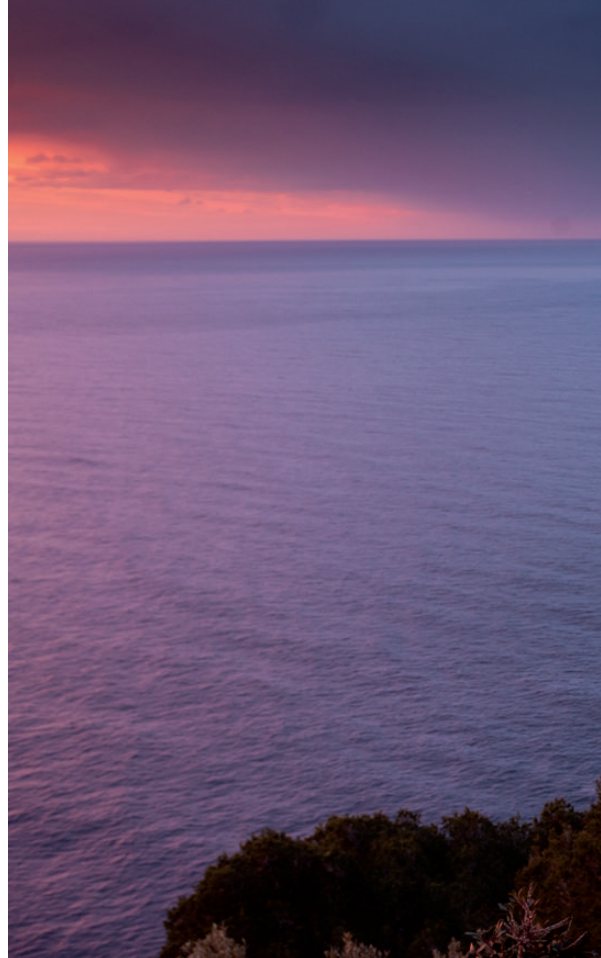
MUNTANYES DE BEGUR

El següent tram rocallós, a l'altra banda del golf que formen les platges sorrenques del Baix Ter, és el que s'estén des de la platja de Pals fins a la badia de Palamós. Aquest tram d'uns 23 km de costa també rep una especial protecció pels seus valors naturals. Sota el paraigua de l'espai d'interès natural Muntanyes de Begur es protegeix un territori que comprèn els municipis de Begur, Mont-ras, Palafrugell i Palamós. Aquesta zona és la prolongació vers el litoral de les Gavarres, i conté petits turons que cauen al mar de forma sobtada. Tot i que

LA RIQUESA DEL SEU FONS MARÍ HAN CONVERTIT LES ILLES MEDES EN UNA DE LES RESERVES DE FLORA I FAUNA MARINA MÉS IMPORTANTS DE LA MEDITERRÀNIA OCCIDENTAL

no és l'àrea de la Costa Brava menys alterada, guarda alguns dels paratges de més bellesa i espectacularitat. És probablement el tall més gratificant per resseguir en caiac gràcies a la varietat dels seus paisatges, el dibuix trencat de la seva costa plena de racons, cales i passadissos entre roques que converteixen el caiac en un medi privilegiat de descoberta.

Si no volem fer un recorregut tan llarg, els trams que hi ha al nord de Tamariu i al nord de la platja Castell permeten fer itineraris circulars pels indrets més interessants d'aquest sector. Un primer segment poc retallat travessa ses Negres fins al cap Sa Sal, fàcilment identificable per la figura desmesurada de l'Hotel Cap Sa Sal construït a la dècada de 1960. Sa Tuna i Aiguablava separades pel majestuós cap de Begur, són testimoni viu de la transformació de nuclis de pescadors tradicionals en centres residencials i turístics. D'Aiguablava a Tamariu es concentren molts dels arguments que fan tan especial aquesta costa. Una impressionant concentració de cavitats marines troba el seu punt culminant en la cova d'en Gispert, que per les seves dimensions i l'espectacle lluminós que es

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ICGC)

*El far de
Sant
Sebastià,
a trenc
d'alba.*

produceix dos cops a l'any durant la sortida del sol mereix una especial atenció. Es Tamariu i cala Marquessa, sense accés terrestre, estan formades per un entramat de canals entre esculls i raconades on val la pena entretenir-se, com la cala Llarga i Aigua-Xelida, protegides dels vents per la punta des Banc.

Entre Tamariu i Llafranc s'estén una àrea protagonitzada per penya-segats gairebé continus coronats pel far de Sant Sebastià i només interromput per les cales Pedrosa i Gens, refugis de pau sense accés motoritzat. Separades

per la punta de la Torre, Llafranc i Calella precedeixen el següent tram rocallós i desurbanitzat de litoral. Del cap Roig a la platja Castell una costa més baixa i més amable combina la història i la natura de forma magistral. Llegendes i batalles navals transcendents, com la de les illes Formigues, poden ser explicades mentre una infinitat de cales que s'amaguen darrere cada punta esperen ser escollides per desembarcar-hi. La Foradada i el poblat ibèric

de Castell, estratègicament situat sobre la península de la Cobertera, anticipen l'arribada a una de les poques platges de sorra sense urbanitzar. Castell es va salvar de l'especulació urbanística gràcies a una intensa campanya popular del poble de Palamós que va culminar en un referèndum l'any 1994.

De ben segur que noves amenaces planaran sobre el nostre territori. ¡Gaudim-lo, coneixem-lo i protegem-lo!

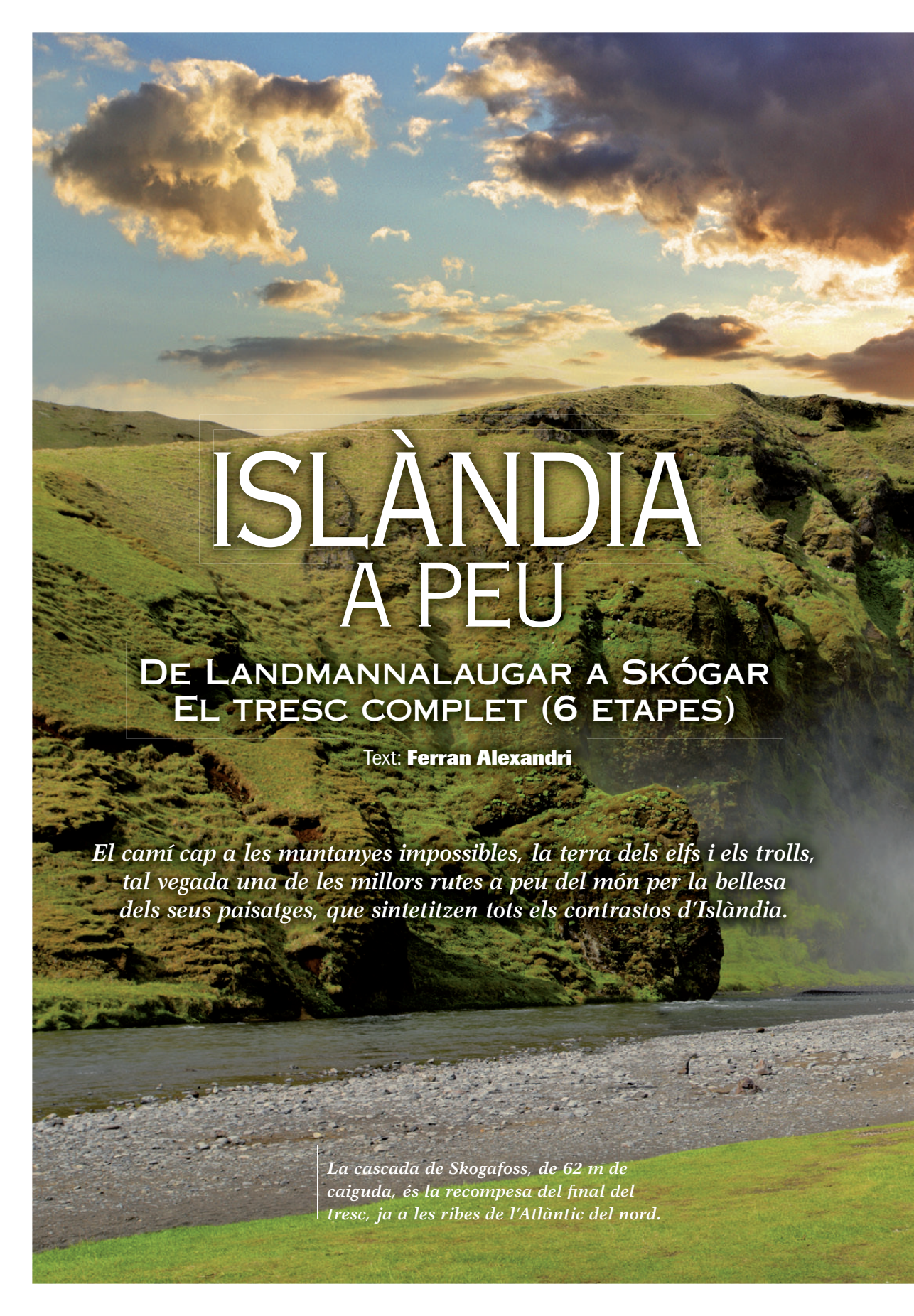
**BOTIGA ESPECIALITZADA
EXCURSIONS GUIADES
CURSOS
LLOGUER**

Bases a:

**Tamarit
Platja Castell
Cala Montgó
Portlligat**

C/ Enric Serra 42 CP 17130 L'Escala Girona Tel 972773806 Fax 972775394 www.kayakingcostabrava.com

ISLÀNDIA A PEU

DE LANDMANNALAUGAR A SKÓGAR
EL TRESC COMPLET (6 ETAPES)

Text: **Ferran Alexandri**

El camí cap a les muntanyes impossibles, la terra dels elfs i els trolls, tal vegada una de les millors rutes a peu del món per la bellesa dels seus paisatges, que sintetitzen tots els contrastos d'Islàndia.

La cascada de Skogafoss, de 62 m de caiguda, és la recompensa del final del tresc, ja a les ribes de l'Atlàntic del nord.

Diuem que l'illa d'Islàndia fou poblada per primer cop en el segle VIII per monjos irlandesos; però que no va ser fins a la darrereria del segle IX que els víkings noruecs s'apoderaren de la *Terra de Glaç*. Corria l'any 930 quan, després d'haver fet una societat esclavista, van voler governar-la amb una assemblea d'homes lliures, l'*Althingi*. I aquest va ser un dels parlaments més antics del món.

LA RUTA DE LAUGAVEGUR I EL CAMÍ CAP AL MAR

La ruta clàssica, que es coneix com el camí de Laugavegur, comença a l'indret de Landmannalaugar i acaba a la vall de Thórssmörk; però el nostre itinerari va més enllà encara, i ens duu fins al mar, a Skógar, a la costa sud de l'Atlàntic septentrional.

Vulcanisme i glacialisme determinen la singularitat del paisatge d'aquest tresc, on podrem contemplar glaceres, cràters, fumaroles i els tons foscos de la terra cremada. Un terreny insòlit, ferit per les surgències i les aigües termals, blocat sovint amb colades de lava solidificada, senyal inequívoc de l'activitat volcànica, i que dóna origen a incomptables llacs. També la barreja amb el gel i la neu de l'alta muntanya, i els colors variadíssims dels minerals.

Un viatge a peu per valls àrides o per les prades molsoses que el briòfil il·lumina màgicament, on sorgeixen goles aparentment inacessibles, torrents i rius cabalosos. Un caos ordenat que fa d'Islàndia l'últim racó salvatge d'Europa. L'expressió d'un món en formació on el foc i el gel han modelat un dels indrets més joves, més estranys i extraordinaris del món. Som a les muntanyes impossibles.

EL TREC DE LANDMANNALAUGAR A SKÓGAR

Cal anar a Landmannalaugar i a Fimmvörduháls, els dos extrems culminants d'aquest tresc, per entendre el paisatge d'Islàndia, i això farà que tinguem una idea del que són les muntanyes d'aquest país. Tot fa pensar que estem

en una illa encara en formació, on les colades volcàniques, negríssimes, davallen cap a les valls, d'un verd intens, fins que s'estronequen amb una terra erma, ocre, solcada per rius grans i petits que van a parar a un llac o al mar mateix. A la terra alta, els turons no són turons, perquè han estat escapçats de la seva agudesia, i romanen arrodonits, afaïçonats per una misteriosa mà gegantina que els dóna una forma atípica, tal com un nen juga fent muntanyes de fang. Només els cims abonyegats, coberts en clapes informes de neu o glaç, ens recorden que ens trobem en un clima oceànic subàrtic.

Aquest tresc es fa en sis jornades, des de Landmannalaugar a Skógar. Descric a continuació tot el que va passar entre el 23 i el 28 d'agost del 2014 a un grup d'onze muntanyencs del Centre Excursionista de Catalunya.

THINKSTOCK PHOTOS (GORNOSTAJ)

**ETAPA I:
LANDMANNALAUGAR - HRAFNINNUSKER
(23 D'AGOST)**

Sortim de Reykjavík a les 9 del matí cap a les terres altes d'Islàndia en un minibús. El camí és llarg i a la carretera no es pot circular a més de 90 km/h, la màxima limitació de velocitat d'aquest país. Comencem a albirar el paisatge d'aquesta illa fantàstica, freda, neta, solitària i salvatge, que alterna amb prades on pastura l'ovella islandesa i el poni (*Equus ferus*), un cavall de sang freda de noblesa excel·lent.

En arribar a Landmannalaugar trobem un paisatge d'una bellesa estranya, d'un país de fauna, una terra de fades, envoltat de muntanyes capricioses. Per començar l'aventura, és

*L'indret de Landmannalaugar, on vivien
els homes de la terra d'aigües calentes,
inici del tresc.*

costum prendre un bany calent al riu termal, al peu de la gran colada de lava, per on caminarem aviat. Ja ho diu el nom, som a la terra dels homes, d'on brollen rius d'aigua calenta.

**UNA PLANURA VERDA ENVOLTADA DE MUNTANYES DE RIOLITA
DE TONS GRISOS I ROSATS I COLADES DE LAVA NEGRA I RUGOSA**

Landmannalaugar és un nom llarg, curiós, de gran contingut semàntic, format per tres paraules: *land* 'terra', *manna* 'homes' i *laugar* 'aigües calentes'. Una planura verda envoltada de muntanyes de riolita de tons grisos i rosats i colades de lava negra i rugosa, que compta amb un formidable campament base amb totes

les instal·lacions necessàries i una àmplia zona d'acampada estesa a la vall.

Després del bany, i havent dinat, amb molt bon temps comencem la marxa a peu amb destinació al refugi de Hrafninnusker. Tot el camí està ben senyalitzat. No ens podem perdre (si no hi ha boira). Partim plens d'emoció perquè ens comuniquen per ràdio que s'acaba de declarar l'alerta roja: el volcà Bárdarbunga, el segon més important de l'illa, ha entrat en erupció. Som en una terra viva, en constant transformació i no sabem què passarà, encara

ENS COMUNIQUEN PER RÀDIO QUE S'ACABA DE DECLARAR L'ALERTA ROJA: EL VOLCÀ BÁRDARBUNGA, EL SEGON MÉS IMPORTANT DE L'ILLA, HA ENTRAT EN ERUPCIÓ

que siguem a 100 km lluny... (I després de sis dies, no va passar res).

Caminem primer pel marge de colada de Laugahraun, entre roques negres i molsa verda, costes amunt; ben aviat passem per un camp de fumaroles, que ens regalen els pendents d'aquesta terra calenta, d'on emanen gasos magmàtics pudents, que diríem que vénen d'una terra estranya si no fos pel cel serè, blavíssim dels dies radiants. De sobte albirem el Dit del Troll, una roca agullonada que recorda el dit del gegant fetiller, que sobresurt de la seva sepultura, a la muntanya de Brennisteinsalda (855 m), occit i enterrat en temps remotíssims pels elfs, els homenets bons de la natura. Des d'aquest punt és

d'on admirem millor l'extensa colada de lava negra que davalla dels volcans fins a la vall de Landmannalaugar, salvatgement.

Vorejant els 1.000 m assolim una planura de comes suaus a l'indret de Stórihver, amb algunes congestes de neu, fins que trobem una nova sorpresa natural: una deu d'aigua bullint, un forat a la roca al marge mateix d'un torrent. La bullentor fa fumera, amb el contrast fred de l'aire, com la xemeneia d'una fàbrica. Una pujada suau, però constant, ens acosta a un coll alt, on el vent bufa ara amb força. La parada per abrigar-nos amb un paravent és necessària. Albirem el cim de la glacera Torfajökull (1.192 m), nevada, esplèndid. Continuem vers el sud, sempre la tendència del camí.

Anem de pressa perquè comença a vesprejar. L'ambient gris de l'horabaixa islandesa ens sorprèn amb un camí àrid ple a vessar d'obsidians, com un tresor escampat a la cova d'Aladí. L'obsidiana és una roca volcànica que es presenta en forma de vidre, d'estructura compacta, d'un color negre elegant i especial, molt valorada en temps antics com a pedra ornamental. N'hi ha de petites i n'hi ha de dimensions mètriques. La nostra avarícia ens fa agafar-ne, amb la petita recança de cometre un sacrilegi, perquè som en un parc natural massa freqüentat.

Seguim avançant, passem la primera coma nevada, entre terra negra i vidres d'obsidiana, remuntem la coma que duu al cim Söðull (1.060 m), la cota més alta de la jornada, al cràter mateix del volcà Hrafninnusker, l'ano-

Una pujada suau i constant ens acosta a colls ventosos, entre terra negra i vidres d'obsidiana.

menada *illa d'obsidiana*, des d'on veiem el refugi i el pal amb la bandera d'Islàndia onejant. Hi arribem quan són les 9 tocadetes, però encara amb llum de dia (fins a les 10 no es fa fosc en aquest mes d'agost).

El refugi Hrafninnusker és un equipament suficient, més aviat justet (no hi ha dutxes). Com tots els refugis d'Islàndia està net i ben cuidat. La planta baixa disposa d'un rebedor per deixar les botes, una recepció, cuina d'ús lliure i dues habitacions amb menjador a la mateixa cambra; el pis superior és una gran mansarda. La calefacció és angoixant, com en tots el refugis d'aquest tresc. És cert que quan plou, els excursionistes necessiten assecar la roba mullada; però passar tota la nit calent com un torró és incòmode.

ETAPA II: HRAFNINNUSKER - ÁLFTAVATN (24 D'AGOST)

Continuem el tresc en veritables condicions d'alta muntanya, en aquest país. Deixant enre el refugi, ens dirigim vers les llunyanes muntanyes de Kaldaklofsfjöll, amb la intenció de davallar després cap al llac d'Álftavatn. Durant la primera part de la jornada caminem entre muntanyes nevades que semblen un mar

El llac d'Álftavatn al fons, des de les muntanyes de Kaldaklofsfjöll.

d'ones i per torrents provinents del desglaç dels nombrosos neveres. Comencem el camí en un dia rúfol. Fa fred. En arribar al cim, la boira humida ens envolta i comença a ploure. Ens preparem per l'amenaça d'un xàfec, però a mesura que comencem el descens tot amaina i el dia torna a despertar per mostrar-nos un paisatge gris, més o menys bo. Anem planejant fins al punt en què la davallada és sobtada, severa.

Just a la meitat de l'excursió d'avui traurem el cap en una idíl·lica balconada, des de la qual es veuen les verdes prades de molsa fluorescent a causa del briòfil, i les muntanyes dels voltants del llac d'Álftavatn. Val la pena aturar-se a contemplar la muntanya Háskerdingur (1.281 m), envoltada d'un mantell de neu. Amunt i avall, terreny zigzagat, amb pendents més forts en un dia ennuvolat i fred. De sobte apareixen més surgències d'aigües sulfuroses en un escenari dantesco: les escorrenties rogenques que desprenen vapor pertot es barregen amb clapes d'un verd groguenc entre la terra ataronjada i negra. Caminem entre el fum i la boira d'un ambient geotermal, per un riu de sang de bullentors ver-

nelles, que ben bé podria il·lustrar aquell infern tenebrós que Dant imaginà.

Arribem a un petit port, un pas al vessant sud de Kaldaklofsfjöll, on s'obre l'ampla vall d'Álftavatn, verdíssima, presidida al fons pel llac del mateix nom, on trobarem també el segon refugi. La davallada es fa per Jökulltunga, en fort pendent, fins que arribem al riu Grashagakvísl, el primer gran riu que haurem de travessar en la nostra ruta. Tenim la sort de passar-lo per damunt de les roques i algun tauló que el corrent no s'ha endut; no caldrà que ens descalcem. ¡Fantàstic!

El camí segueix per la plana, avall, entre prats verds, d'un verd fascinant, fins que arribem al llac dels cignes d'Álftavatn. Aquí hi ha el segon refugi, un dels millors, més grans i més ben equipats de tot el tresc. Després d'un bell passeig pel llac, ens espera una bona dutxa, un bon sopar i una bona dormida.

Les muntanyes, com les ones del mar, un paisatge de gel, terra negra i molsa lluent.

ETAPA III: ÁLFTAVATN - EMSTRUR (25 D'AGOST)

Sortim del refugi d'Álftavatn de bon matí, en un dia que també s'aixeca rúfol, però que s'arreglarà ben aviat, perquè la sort està predestinada a acompanyar-nos en aquest país de mal temps. Reprenem el camí, sempre vers el sud, per la part posterior del refugi. Salvem un torrent per un tauló, i després d'una suau costa, davалlem al riu Bratthálskvísl, que prové d'aigües de desguàs que s'originen al peu de les muntanyes de Kaldaklofsfjöll, coronades per una petita glacera que envolta el cim de Háskerdingur (1.281 m). Haurem de descalfar-nos per creuar-lo. L'aigua no és gaire freda. Tota aquesta zona és esplèndida per l'esclat de verd lluent, que contrasta amb la llum perfecta dels dies grisos, i que entapissa el sòl i cobreix les muntanyes i els turons, deixant només solcs i clapes de terra negra, com si un pintor hagués fet escorrenties amb el seu pinzell. Penso en Mir, en els impressionistes, en un

FERRAN ALEXANDRI

BORJA BOUZA

quadre natural imaginat intuïtivament, on el paisatge queda difuminat per taques i masses de color que donen una sensació irreal. Això és el paisatge d'aquesta etapa.

Després d'una hora arribarem al petit abric Hvanngil, on també s'hi pot fer nit. Reposem una estona i mengem ganyips. La ruta segueix a partir d'aquí entre un camp de rocs de lava. Després de travessar el furient riu Kaldaklofskvísl, que s'ajunta a l'indret de Hvanngilskrókur per un pont de fusta, no tindrem més remei, finalment, que creuar els 20 m d'ample del riu Bláfjallakvísl, que prové directament de la glacera Sléttjökull, a les acaballes de la immensa gelera Mýrdalsjökull, una de les més grans d'Islàndia, amb més de 500 km² de superfície. Ara hem de tastar aigües més fredes, que no ens arribaran als genolls perquè fa dues setmanes que no plou i els rius i torrents estan baixos. Es poden resistir molt bé.

En aquest lloc, el camí es troba amb la pista F-210 per a vehicles 4x4, al peu del cim Stórasúla (900 m), que s'alça imponent en la planí-

Travessem un inhòspit i llarg desert de sorra negra, per on bufa gairebé sempre el vent gèlid.

cia. Nosaltres la seguim un moment, fins a endinsar-nos de ple en un inhòspit desert de sorra negra. Tenim a l'esquerra la impressionant glacera, i a la dreta el tossal Súluhryggir (626 m), des d'on potser ens observa la gent oculta (*hidden people*) i altres personatges de la

LA TRAVESSA D'AQUEST DESERT NEGRE ÉS VENTOSA, SOVINT MOLT FREDA, A CAUSA DE L'AIRE QUE BAIXA ACANALAT DE LA GLACERA

mitologia islandesa. Certament, ens observen de debò, ja que al capdamunt de la petita serralada veiem roques individualitzades, que semblen éssers petrificats, que segueixen de lluny, com espies, el nostre camí.

La travessa d'aquest desert negre és ventosa, sovint molt freda, a causa de l'aire que baixa acanalat de la glacera. Si no ha plogut, la pols que alcen les ventades és molesta, com les tem-

pestes de sorra del Sàhara. Passem encara un altre pont de fusta, que travessa el ferotge riu Innri-Emstruá, i veiem de lluny la fi del desert negre a les muntanyes d'Utigönguhöfðar, que travessem per un coll fins a aproximar-nos a la muntanya cònica de Hattafell, entapissada de verd. Comença ara la davallada cap al refugi, a través d'una zona àrida i pedregosa, negra com el sutge, però de molt bon fer, on arribem a mitja tarda amb un bon solet.

El refugi d'Emstrur és un conjunt de casetes escalonades en un petit altiplà. Tenim la sort d'estar en una d'aquestes casetes, nosaltres sols. Disposa d'una entrada per deixar les botes i penjar la roba mullada. L'interior és un conjunt de lliteres arrencades a les parets. Al mig, una taula gran i les cadires. A l'extrem oposat, tocant a les finestres, la petita cuina.

A la tarda, alguns visitem l'impressionant canyó de Markarfljótsgljúfur, que és a vint minuts del refugi. És una vall molt abrupta, de parets verticals i d'un traçat sinuós, modelat a caprici del riu Markarfljót, que demà seguirem. Ens hi esplaïem des de les altures i les nostres càmeres no s'aturen de fotografiar.

Arribada al refugi d'Emstrur.

FERRAN ALEXANDRI

ETAPA IV: EMSTRUR – THÓRSMÖRK (26 D'AGOST)

Després de passar una nit esplèndida, recollits tot el grup a la nostra caseta, comencem la jornada de bon matí, havent esmorzat, entre els pujols boirosos d'aspecte màgic en el paratge d'Emstrur. Avui també tindrem sort, i el cel ennuvolat i amenaçador acabarà esvaint-se.

Després d'una hora de caminar, baixem una costa en fort pendent fins al congost profund del riu Fremri-Emstruá, que cal creuar per un pont estret entre les dues parets, desglac de l'Entujökull, una de les llengües de la gran glacera Mýrdalsjökull. Aquest és l'únic punt possible per creuar-lo en molts quilòmetres. Més enllà d'aquest congost avancem per un paisatge morènic fins a un coll d'altura; el camí després plana per terres fosques, lleugerament descendent, paral·lel al canyó Markarfljótsgljúfur, que vam veure ahir, pel seu marge esquerre. Som al paratge d'Almenningar; la vegetació va canviant, i comencen les plantes arbustives, com el ginebre. Al lluny, a l'altra banda del canyó, apareix de sobte la muntanya d'Einhyrningur, el perfil de la qual recorda el d'un ésser prehistòric. ¡Quines muntanyes més estranyes!

El camí ens duu a poc a poc fins al riu Ljósá, el qual tindrem la sort de passar a través d'un pont. Després ascendim fins a la carena que mena a l'extensa vall del Thröngá, una riu d'amplada considerable que no ens estalviarà de treure'ns les botes i els pantalons per passar-lo a gual.

Passem, doncs, aquest riu d'aigües fresquetes, que tot-hom qui les passa s'exclama i diu perdre els sentits, petant de dents, que el fred els crema i el neguit els grata horrorosament. I així escampen, entre els viatgers de Laugavegur, la fama immensescuda d'immergir-se en un riu de glaç, tal com Dant im-

BORJA BOUZA

*L'impressionnant canyó
de Markarfljótsgljúfur.*

FERRAN ALEXANDRI

Creuem el riu Fremri-Emstruá per un pontet de ferro, entre les dues parets del congost.

mergia tots els traïdors al gèlid Cocit. ¡Quina exageració! ¡Jo he travessat rius i torrents encara més freds al nostre Pirineu! No us heu

THÓRSMÖRK, ÉS UN DELS POCS BOSCOS D'ISLÀNDIA, DE BEDOLLS TORTUOSOS, QUE ABRIGUEN UN ECOSISTEMA DE POCA FAUNA

d'acovardir, homes de poca fe, per un riuet vivaç i alegre, d'aigües somes, que es passa en un tres i no res.

Un cop passat el riu Thröngá, emocionant, ens endinsem en un paisatge nou: la vall de Thórsmörk, és a dir: el bosc de Thor, en honor al déu més venerat dels vikings. És un dels pocs boscos d'Islàndia, de bedolls tortuosos, que abriguen un ecosistema de poca fauna. Tan sols hi pul·lula la guineu àrtica i un munt de mosquits estranys, molt bona gent, perquè ni piquen ni molesten. És uns dels llocs més entranyables de l'illa. Ens aturem a fer un mos ràpid. Tot seguit avancem per una pista fins a un desviament, on s'inicia un sender que mena al refugi de Langidalur, on s'acaba la ruta de Laugavegur.

per veure, que són les dues etapes següents, les de més desnivell de tot el camí, en què pujarem entre les grans glaceres Mýrdallsjökull i Eyjafjallajökull.

Al vespre comencem a fer un sopar de senyors, amb menjar fresc que ens han dut fins aquí, gràcies a l'avituellament que hem contractat. Fem xai a la brasa, a la barbacoa que hi ha a l'exterior del refugi, mentre que els de dins preparen a

la cuina coses encara més bones. Avui no perdonarem, perquè podem comprar cervesa.

ETAPA V: THÓRSMÖRK – FIMMVÖRDUHÁLS (27 D'AGOST)

En aquesta jornada encantadora partirem de la vall de Thor per encaminar-nos cap al refugi més alt del tresc, el de Fimmvörduháls, situat a 1.078 m. Passarem per impressionants pujols verds, per estretes senderes, per camí de seral, fins al nostre objectiu.

Comencem a les 9 del matí del refugi de Langidalur. El dia és magnífic. Creuem l'ampla llera del riu Krossá, gairebé durant 2 km, perquè ara és sec i el cabal del riu és estret, i es pot passar còmodament per un pont mòbil,

ben a prop del refugi de Básar, ja a l'altra riba. Continuem en direcció sud-oest, vers les muntanyes de Godaland, la terra dels déus, on Thor llançava el seu martell Mjólnir a tort i a dret per modelar un paisatge turmentat.

Pugem per un caminó costerut, però còmode, a través d'una zona boscosa, que tant hem trobat a faltar aquests dies, marcada per valletes i roques fantasioses que menen al canyó Strákagil, el qual s'enfonsa més i més a mesura que guanyem alçada. El dia és espantós, esplèndid, d'un sol mediterrani. La vegetació va desapareixent, som molt amunt i només la catifa verda del paisatge islandès recobreix prats i cims. Avui és el primer dia que podem anar en màniga curta. Fa calor. De tant en tant el camí s'estreny i ens deixa un barranc a banda i banda, i al lluny, al cel, les dues grans glaceres que volem assolir.

Quan duem tres hores de camí, aconseguim el planell pedregós de Morinsheidi (834 m), un erm de 2 km de llargada que passem, que gaudim, ebris de paisatge. Passat l'altiplà, continuem pujant implacablement cap als cims. El camí, de vegades prou exposat, està equipat amb algun passamà. Ara el fred i el vent augmenten. És impactant la gran colada de lava que s'escola provinent dels volcans abrigats per la neu, que recorden l'erupció de l'Eyjafjallajökull, que el 2010 es donà a conèixer al món

quan l'emissió de cendra a l'atmosfera va col·lapsar el trànsit aeri de mig Europa i va deixar Islàndia incomunicada. Aquesta erupció va formar dos cràters, els volcans Modi i Magni, que només tenen quatre anys d'edat. Deixem les motxilles al peu i ens hi enfilem, amb el goig d'haver petjat les muntanyes més joves del planeta.

El dia sembla més radiant a cada pas, tra-vessem neveres, entre lava i sòl negre fins que arribem al coll de Fimmvörðuháls (1.040 m), el port que separa la glacera immensa de Mýr-

ENS HI ENFILEM, AMB EL GOIG D'HAVER PETJAT
LES MUNTANYES MÉS JOVES DEL PLANETA

dallsjökull i d'Eyjafjallajökull, més petita, lloc on veurem per primera vegada l'oceà Atlàntic, meta del nostre viatge.

Ens desviem 500 m cap a l'oest per assolir el petit refugi al serral de Fimmvörðuháls. És més de mitja tarda, i ens hi entaforem com podem perquè hi ha més gent. La calefacció és bastant angoixant, però a fora comença a fer un vent i un fred de mil dimonis.

*La darrera etapa del tresc, camí de
Skógar, és un paratge solcat pels
congostos i les cascades del riu Skógá.*

TRESC DE LANDMANNALAUGAR A SKÓGAR

ETAPA I: LANDMANNAUGAR - HRAFTINNUSKER

Itinerari: Landmannalaugar – Laugahraun – el Dit del Troll – muntanya Brennisteinsalda (855 m) – Stórihver – pic Södull (1.060 m) – refugi de Hrafninnusker.

Recorregut: 12 km

Temps: 4-5 h

Desnivell: +470 m

ETAPA II: HRAFTINNUSKER - ÁLFTAVATN

Itinerari: refugi de Hrafninnusker – muntanyes de Kaldaklofsfjöll – Jökullungur – riu Grashagakvísl – refugi d'Álftavatn – llac d'Álftavatn (537 m).

Recorregut: 12 km

Temps: 4-5 h

Desnivell: +150 m / -490 m

ETAPA III: ÁLFTAVATN - EMSTRUR

Itinerari: refugi d'Álftavatn – riu Brattháslskvísl – refugi Hvanngil – Hvanngilskrókur – riu Bláfjallakvísl – riu Innri-Emstruá – muntanyes d'Utigönguhöfðar – refugi d'Emstrur – canyó de Markarfljótsgljúfur.

Recorregut: 15 km

Temps: 6-7 h

Desnivell: -40 m

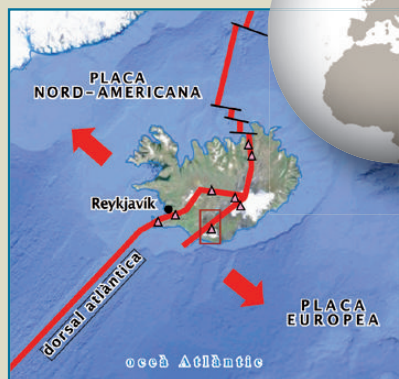
ETAPA IV: EMSTRUR - THÓRSMÖRK

Itinerari: refugi d'Emstrur – congost del riu Fremri-Emstruá – paratge d'Almenningar – pont del riu Ljósá – Hamraskógar – turó de Fremri-Slyppugilshryggur (309 m) – vall de Thórmörk – riu Thröngá – bosc de Thor – refugi de Langidalur.

Recorregut: 18 km

Temps: 6-7 h

Desnivell: +150 m / -300 m

ETAPA V: THÓRSMÖRK - FIMMVÖRDUHÁLS

Itinerari: refugi de Langidalur – riu Krossá – refugi de Básar (240 m) – muntanyes de Godaland – canyó de Strákagil – planell de Morinsheidi (834 m) – coll de Bratnafönn – volcans Móði i Magni (1.116 m) – coll de Fimmvörðuháls (1.040 m) – refugi de Fimmvörðuháls (1.078 m).

Recorregut: 10 km

Temps: 6-7 hores

Desnivell: +1.000 m

ETAPA VI: FIMMVÖRDUHÁLS-SKÓGAR

Itinerari: refugi de Fimmvörðuháls – refugi de Baldvinsskáli – indret de Landnordurstungur – planell de Skógaheidi – cascada de Skógafoss – Skógar.

Recorregut: 14 km.

Temps: 6-7 h.

Desnivell: -1.000 m.

**ETAPA VI:
FIMMMVÖRDUHÁLS-SKÓGAR
(28 D'AGOST)**

Última jornada del tresc. Ara tot és baixada fins a la costa sud d'Islàndia, a Skógar. En aquesta davallada, agradable però llarga, on descendirem els 1.000 que vam pujar la jornada anterior, podrem contemplar més d'una vintena de cascades del riu Skógá, petites i grans, potents i cabaloses. Si teniu la sort de fer aquesta etapa en un dia assolellat, podreu esplaïar-vos amb el paisatge, determinat no només pels salts d'aigua, sinó pels arcs iris que s'hi formen, goig que vam poder contemplar.

Tornem a reprendre el camí de la ruta sud. En començar la baixada hem de passar per una zona sinuosa, coberta de glaç. Caldrà anar en compte i a poc a poc. El refugi on hem passat la nit queda penjat a la carena, i el cim de d'Eyjafjallajökull ens esguarda vigilant, amb el seu mantell de neu i gel, com el rei de les altes terres. Després d'haver fet uns 2 km arribem al refugi de Baldvinsskáli, nou de trinca, on parem una estona per anar al lavabo i rosegar alguna cosa. Més avall trobarem la pista i el camí, que va seguint el curs del riu Skógá vers el mar. Avui fa molt de vent, que gairebé ens fa caure, però el cel està serè. La primera cascada important surt al nostre pas, a l'esquerra, furient i sorollosa, d'aigua ben blanca, brava, per caure cap al que sembla un avenc pregon, com si el curs del riu hagués estat tren-

FERRAN ALEXANDRI

Un pràctic pont de fusta ens permet passar a l'altra riba de l'impetuós Skógá.

cat pel martell terrible de Thor i hagués fet un gran esvoranc.

Després de 5 km trobarem un pont per passar l'Skógá a l'altre marge. A partir d'aquí contemplarem una successió de més de vint cascades fins a la fi del camí, a la zona turística ja de Skógafoss, que és un dels salts d'aigua més coneguts d'Islàndia, de 62 m de caiguda. La majoria d'aquests sallents estan abellits per l'arc de Sant Martí, i Skógafoss és una bogeria: una cortina densa, màgica, d'una gràcia seductora amb tots els colors de l'espectre, que ens mena cap a ella.

Arribem finalment a la zona turística, on trobarem la carretera que ens durà novament a Reykjavík.

El millor tresc d'Islàndia:

FERRAN ALEXANDRI

de Landmannalaugar a Skógar

No et preocupis per la reserva dels refugis, de l'avitallament ni de perdre el camí...

¡Nosaltres ens ocupem de tot!

Pots fer aquest tresc amb Viatges Independents&Trekings i amb el CEC en la sortida que farem el proper 21 d'agost del 2015 (amb guia de muntanya)

Pregunta'ns també per altres sortides o destinacions.

Tanzània

amb bicicleta de muntanya

Un infern de fang

Text i fotografia: **Gerard Castellà**

A principis del 2014 vaig iniciar un viatge amb bicicleta i en solitari que em duria a creuar tot el continent negre, del Caire fins a Ciutat del Cap. Un periple al llarg d'Egipte, Sudan, Etiòpia, Kènia, Uganda, Rwanda, Burundi, Tanzània, Malawi, Moçambic, Swazilàndia i Sud-àfrica. Sis mesos més tard, amb uns 12.000 km a les cames, molts quilos d'arròs engolits, tres llantes esquinçades i un munt d'aventures i desventures a les alforges, vaig arribar al cap Agulhas, l'extrem més austral d'Àfrica, d'una sola peça.

Allunyat dels circuits turístics, enclotat en un entorn salvatge i remot, aïllat, on les distàncies entre pobles són eternes, l'oest de Tanzània és sinònim d'aventura en estat pur. Pistes de terra rogenca en un estat deplorable converteixen l'escenari en una bucòlica postal africana, sempre que no sigui l'època de pluges. En aquest cas, el paradís es converteix en un infern, un infern de fang. Avui, des de la comoditat del sofà de casa, recordo amb nostàlgia la duresa dels dies viscuts en aquella regió. Amb tot, hi tornaria sense pensar-m'ho.

L'OEST DE TANZÀNIA

Puntual com un rellotge suís és la pluja que arriba tan bon punt trepitjo la frontera de Tanzània. Em resguardo a l'interior de l'oficina d'immigració, on tramito el visat amb en Sebastian, un funcionari rialler. «¿Quin és l'estat de les pistes?», li pregunto amb resignació, malgrat que dedueixo la resposta. Se li escapa una rialla per sota el nas i respon: «Amic meu, ja qui se li ocorre venir amb bicicleta aquí en

època de pluges?» I afegeix: «De totes formes, el pic de l'estació plujosa ja ha passat i ara només plourà una mica.» Guardo silenci mentre observo el ruixat que cau a fora. De fons, altra vegada, sento la rialla d'en Sebastian.

Amb els primers rajos de llum m'encamino a Uvinza per un camí ral que s'enfila gradualment entre turons verdosos i una fina boirina que tenyeix l'horitzó. La pluja ha creat unes roderes gegants que, una vegada seques, contornegen un terreny irregular que em fa saltar damunt la bicicleta. Avanço doncs de mirada ferma que carreguen damunt del cap tota mena d'objectes: des d'eines per treballar el camp fins a voluminosos feixos de troncs. *Karibu* (benvingut) i *jambo* (hola), em diuen quan ens trobem. Per als tanzans, els formalismes són importants i, per bé que no s'exalten en veure un *mzungu* (home blanc), mai no falta una salutació.

*Una pista que sembla una catifa
vermellosa em condueix al parc
nacional de Katavi.*

D'UVINZA A MPANDA, SENSE LLEONS A LA VISTA

«Al tram que va d'Uvinza a Mpanda trobaràs lleons», m'avisa el botiguer una vegada m'he aprovisionat d'aigua i d'arròs per als propers 200 km. «I la pista... la pista és bastant dolenta». Després d'aquesta notícia em poso en mar-

UN CARTELL INDICA L'INICI DE LA REGIÓ DE KATAVI I UNS BABUÏNS EM REBEN AMB UNA DESFILADA POPULAR AMB ELS CULS ENLAIRE

xa amb gran consternació. Un cartell indica l'inici de la regió de Katavi i uns babuïns em reben amb una desfilada popular amb els culs enlaire. En la llunyania diviso petits antílops que s'escapoleixen abans no els pugui identificar però, de moment, res de lleons. El cervell m'enganya i projecta imatges i sons provinents de frondosos arbustos; així, és complicat gaudir de l'entorn, i és que les distàncies i la hostilitat d'aquesta regió poden ser força intimidadores.

Cinc hores pedalejant i no trobo res més que una pista irregular de fang sòlid. Al damunt d'un petit turó veig una tenda d'acampada feta de troncs i d'una lona blavosa com a teulada, d'on un grup de gent em crida. Són treballadors que arreglen la carretera i, abans que els preguntis si tenen menjar, em conviden a jeure

a taula. Adoro el costum africà de dinar plegats, en rotllana, i espipellar els aliments de la cassola; sempre hi ha lloc per un nouvingut. Ells viuen sis dies de la setmana aquí, en aquesta terra oblidada, i els pregunto si hi ha lleons. «No et preocupis, aquí no hi ha lleons. Només en trobaràs al parc nacional de Katavi».

Amb l'estómac ple i aferrant-me a la idea que no hi ha felins, continuo fins que comença l'infern. La pista, relativament seca fins aleshores, es converteix ara en una piscina rogenca de fang i bassals, on avançar, fins i tot empenyent la bicicleta, és una utopia. M'havien avisat del que em trobaria, i per la meua tossuderia, estic atrapat en un mar de fang.

INCERTESA ENMIG DE LA SABANA

És en situacions com aquesta quan reflexiono sobre el motiu de buscar els camins més aïllats, difícils i remots. ¿Quina és la recompensa, si no he de demostrar res a ningú, i menys a mi mateix? ¿Es tracta de colleccionar emocions intenses? Desconec si és assumpte de la dopamina, però la sensació d'invencibilitat que experimento damunt de la bicicleta sovint m'espanta.

L'aigua, que torna a caure a bots i a barrals, m'etziba una bufetada de realisme. Em descal-

*Pistes d'argila rogenca em fan
ballar al damunt de la bicicleta,
de camí a Kasulu.*

ço, carrego una alforja a l'esquena i empenyo la bicicleta amb totes les meves forces entre les zones menys profundes del llot. Al cap d'unes hores trobo un cartell que senyala el poble de Mishamo, a 18 km del camí principal. Miro al voltant i, darrere d'un gran generador, diviso una senzilla edificació de fang i palla. M'hi apropo i en surt un home forçut que, en veure el meu aspecte de croqueta humana, no pot ocultar la seva estupefacció. «Sí, Mishamo està a 18 km, damunt d'aquella muntanya». Li comento que no em puc permetre el luxe de fer 36 km fora del camí principal, i que prossegueixo la marxa. «¡No, no!», sentència amb rotunditat. «La pista empitjora, encara més, en els propers quilòmetres, i es farà fosc de seguida. No és segur que dormis al bosc. No hi ha lleons, però a les basses i al riu hi ha hipopòtams i cocodrils. Dorm al costat de casa nostra». La pausa de la conversa disminueix l'adrenalina que tragino, de manera que dit i fet, passaré la nit aquí.

Alço la tenda en una petita porció de ciment davant del generador, així evito emmerdar-ho tot de fang. De la casa de fang i palla en surten dues

Mercat local d'Uvinza: cacauets, blat de moro i ndazis (pastissos fregits).

criatures, la dona de l'home forçut i un ancià. M'indiquen el camí per anar al riu i omplir les botelles d'aigua. Quan retorno al campament, ja de negra nit, m'esperen amb el sopar a taula: *ugali* (massa de blat de moro semblant al puré de patata), *maharage* (mongetes) i una panotxa torrada. Aquesta família, com tantes altres al planeta, viu sense electricitat ni aigua potable. Tampoc duen rellotge, i és el sol qui marca els seus horaris. Havent sopat és l'hora de la tertúlia, el moment de seure plegats mentre l'ancià agafa les regnes de la vetllada. Paraules en suahili van i vénen, com les rialles de germanor.

Admiro la senzillesa i la genuïnitat d'aquesta gent. La vida africana pot ser, i és, molt dura; però si alguna cosa no falta mai és el somriure. ¿Com s'ho fan per tenir aquesta alegria en unes vides tan sofertes?, penso quan me'n vaig a dormir. Apago la llum del frontal, malgrat que l'habitació de la tenda d'acampada queda il·luminada per un cel engegador. Nits africanes, màgia pura.

L'INFERN ÉS DE COLOR ROGENC: ARRIBADA A MPANDA

A les sis del matí recullo tota la parafernàlia i preparo arròs per esmorzar, que avui serà un dia llarg. Les gotes que cauen no són un bon preludi. Torno a omplir les botelles d'aigua del riu i reprenc la marxa. La pista està pitjor que ahir a causa de la pluja nocturna: el fang m'arriba als genolls, o sigui, quasi tapa el punt més alt de la roda. Aplico el sistema de carregar una alforja a l'esquena i continuar empenyent. Mig quilòmetre més endavant trobo un embús de quatre camions i un autobús, amb una multitud de persones que empenten els vehicles sense èxit. Ahir a la tarda es quedaren atrapats pel fang i passaren la nit aquí. La sorpresa en veure'm és notòria. «¿Què hi fas aquí, amb bicicleta? ¿Que t'has tornat boig?», m'etziba el conductor de l'autobús. Un altre afegeix: «No pots continuar així;

espera que surti el sol i la pista s'assequi i, llavors, continua, com nosaltres». Amb el dit índex apunto al cel gris mentre la pluja incessant descarrega amb fúria. Li mostro que, tot i l'estat irrisori de la pista, puc avançar, i no esperaré que enfosqueixi per tornar a passar una nit aquí. Amb penes

i treballs topo amb un riu desbocat que uneix dos basses gegants. Creuar-lo amb bicicleta seria perillós, ja que l'aigua m'arriba quasi a la cintura, de manera que faig tres viatges a peu: dos amb les alforges al cap, a l'estil africà, i un amb la bicicleta a l'esquena.

A l'altra banda del riu la pista millora sensiblement: ara, el fang sols em tapa els turmells, cosa que assegura la progressió. En sentit contrari, un altre embós. Tres camions es quedaren atrapats aquí la nit anterior, i em pregunten sobre l'estat del terreny. «¿Has creuat el riu a peu? ¿Està ple d'hipopòtams i cocodrils!», em

*Tarda de trànsit dens a les carreteres
tanzanes (de camí a Sitalike).*

diu el conductor d'origen indi en to maternal. Les males notícies que els dono es contraposen amb les seves: d'aquí fins a Mpanda, a uns 110 km, la pista és pedalable, per bé que el fang continua.

L'optimisme m'omple de coratge i emprenc la marxa com si m'hi anés la vida. L'adrenalina corre per totes i cadascuna de les meves venes, i m'insensibilitza davant el fred i la calor, la gana i la set. La bicicleta està feta un nyap: els frens fallen, el fang destrossa la transmissió i els neumàtics llisquen sobre la superfície llefiscosa. En una baixada de pendent accentuat la roda de davant patina i pateixo una caiguda. Per fortuna, res greu, sols quatre rascades... i la pantalla del portàtil esquerdada. Les comunitats que trobo viuen absolutament aïllades i la seva economia és d'aquelles que no surt en cap manual de Mankiw: una paradeta amb un grapat de cacauets, tres piles i un joc de sabates desparellades, i una altra amb dos plàtans i una samarreta de l'Obama. Passen dotze hores des que he començat a pedalejar i, mentre enfosqueix, arribo a Mpanda. Un sabor de victòria m'inunda de satisfacció. Surto victoriós de l'infern rogenic encara que he hagut de pedale-

jar com mai abans no ho havia fet. Dos dies que recordaré durant molt de temps.

EL PARC NACIONAL DE KATAVI I LA REGLA NO ESCRITA D'ÀFRICA

El següent obstacle a batre és la pista de 50 km que travessa el parc nacional de Katavi, pati d'esbarjo d'hipopòtams, búfals, lleons, elefants i mosques tse-tse. Quan em planto a l'entrada del parc un jove m'explica que no m'haig de preocupar pels lleons. «Si et veuen, fugiran abans que tu, tret que tinguin una cria. L'animal més perillós del parc és l'elefant. Tendeixen a reaccionar de forma agressiva, són molt territorials», conclou amb una mímica de traca i mocador. Cent metres més enllà, un guarda

«¿QUÈ HI FAS AQUÍ, AMB BICICLETA? ¿QUE T'HAS TORNAT BOIG?», M'ETZIBA EL CONDUCTOR DE L'AUTOBÚS

m'atura i em barra el pas: «Creuar el parc amb bicicleta està prohibit». ¡Llàstima! Una hora més tard m'enfilo en un autobús local i desenfundo la càmera per captar la fauna animal, encara que l'únic que diviso és una tofa de proporcions abismals al mig de la pista. A la sortida del parc munto novament el meu cavall de

ferro i prossegueixo la marxa. La pista s'ha assecat i el fang s'esvaeix, cosa que la transforma en un camí ral. El desolador entorn de la sabana dóna pas a una vegetació més rica, abundant, i les muntanyes reapareixen. El dens trànsit de vaques m'obliga a disminuir encara més la meua velocitat. Els pastors, sovint jovenalla, pertanyen a les tribus de Bende, Fipa i Nyamwezi, entre altres. Vesteixen faldilles de colors al damunt dels pantalons curts i, a les extremitats, hi duen diverses polseres fetes de llavors. La perplexitat de la seves mirades denota que pocs *mzungus* transiten per aquesta regió, almenys amb bicicleta.

Aquella nit acampo als afores de Chala, en una vasta esplanada semblant als Highlands

DESPRÉS DE 500 KM DE SUPLICI PER LES PITJORS PISTES QUE HE TROBAT A L'ÀFRICA, APAREIX L'ASFALT

d'Escòcia. Però, a l'Àfrica, on molts països tenen una altíssima densitat de població, és difícil passar desapercebut. Del no-res apareix una gentada que s'encamina al poble i la majoria accelera el pas amb mirades de temor quan veuen el fogonet a tota pastilla. ¿Què hi fa una tenda aquí, i per què?, visualitzo mentalment els seus pensaments. Unes veus en llengua desconeguda trenquen el meu preuat son. Sur-

to de la tenda amb vagància i entreveig quatre figures entre la foscor. El noi més jove inicia la conversa amb un anglès primitiu: «Hola. La gent del poble ha vist la teua tenda i ha avisat el *chief* (l'amo). Estan espantats, i volen saber qui ets i per què passes la nit aquí». A l'Àfrica, demanar permís per acampar en un poblat és una regla no escrita. I sempre ho faig, excepte quan estic lluny d'un poble, com ara. Amb parsimònia els recito els manaments del viatge, i semblen tranquil·litzar-se. El *chief* em dóna el seu vistiplau i una encaixada de mans posa punt i final a la breu trobada. Les notícies han corregut per Chala, perquè rebo curiosos visitants ansiosos de conèixer el *mzungu*. Ensenyo el piset a tres jovenets i me'n vaig a dormir, que el dia s'ha allargat massa. A les sis del matí sona el despertador en forma de *good morning* de menuts uniformats que van a l'escola. Hauré d'afinar més amb els llocs d'acampada d'ara endavant.

El miserable estat de la pista que segueixo durant dies em treu la son de les orelles. Llavors, una sorpresa inesperada. Després de 500 km de suplici per les pitjors pistes que he trobat a l'Àfrica, apareix l'asfalt. La sensació de pedalejar lliurement, sense esforços, sense l'oposició del maleït terreny llardós, és orgàsmica. I així, amb un somriure conciliador amb

El motor econòmic d'Àfrica: les dones (Manyovu).

A dalt, desesperació i llàgrimes en veure el primer mzungu (home blanc) de la seva vida, als afores de Sumbawanga.

l'oest de Tanzània, poso la directa fins a Mala-
wi. El paisatge monòton de la ruta, el color gri-
senc dels ruixats torrencials i el vent del sud
que destrossa les ments més assentades em fan
divagar entre imatges de dies assolellats a la
vora del paradisiac llac Malawi.

Podeu trobar tota la
informació dels meus
viatges i més fotos a:
www.acopdepedal.wordpress.com

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ASTER GDM)

CONSELLS I RECOMANACIONS

Època: A Tanzània, l'estació seca va de maig a octu-
bre, mentre que l'estació de pluges, de novembre a
abril. La pluja aporta paisatges verdosos, preus inferi-
ors i, especialment, fang, molt de fang. Per tant, la millor
època per anar-hi és durant l'estiu europeu.

Equipament: una bicicleta robusta i amb components
fiabls és fonamental. Una tenda d'acampada i un fogo-
net aportaran més autonomia al viatger. Un filtre d'ai-
gua o gotes potabilitzadores són aconsellables.

Allotjament: a cada població sol haver-hi, com a mí-
nim, un allotjament bàsic. Si es pretén acampar a prop
d'alguna comunitat, és recomanable de-
manar permís al *chief* (amo) d'aquesta
comunitat.

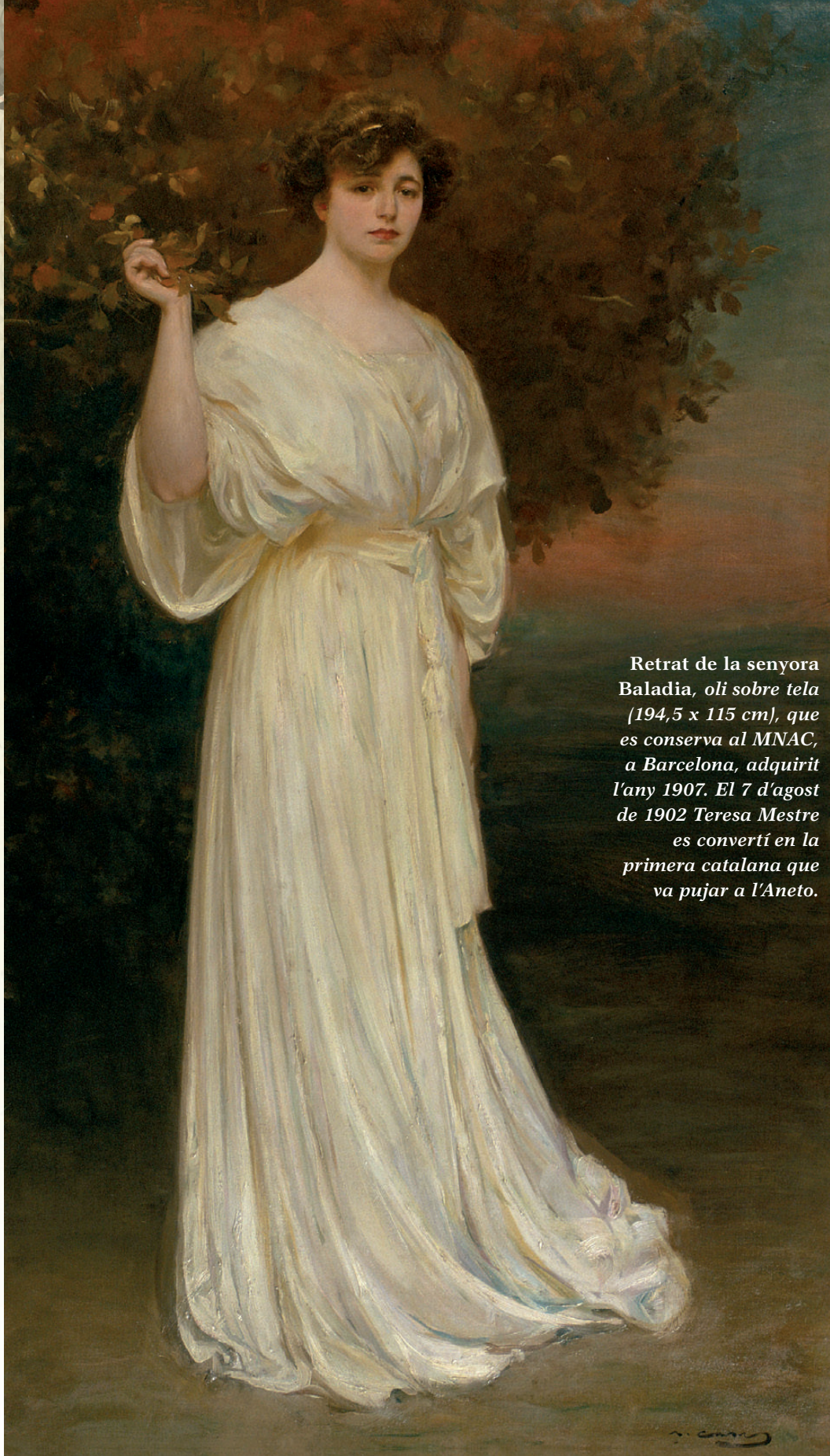
Aigua i menjar: ateses les llargues dis-
tàncies entre pobles, és important carregar
força litres d'aigua (10 l, en algunes
ocasions) i utilitzar gotes de clor o un filtre
per potabilitzar-la. Quant al menjar, l'*ugali*
(puré de blat de moro) i el *maharage*
(mongetes) són el plat principal d'aquesta
regió, per bé que un fogonet ens facilitarà
la vida si volem acampar.

Visat: el visat de Tanzània és obligatori
per a tots els viatgers, i es pot tramitar al
mateix aeroport de Dar Es Salaam.

Vacunes: la principal amenaça és la ma-
lària i, en algunes zones, existeix risc de
febre groga.

Recanvis: és imprescindible portar de
casa tots els recanvis necessaris per a la
bicicleta, perquè hem de ser totalment
autosuficients.

Mapes: acostumo a utilitzar els detallats
i fiabls mapes d'ITMB (Tanzània, Mapa
1:1.370.000).

Retrat de la senyora
Baladia, oli sobre tela
(194,5 x 115 cm), que
es conserva al MNAC,
a Barcelona, adquirit
l'any 1907. El 7 d'agost
de 1902 Teresa Mestre
es convertí en la
primera catalana que
va pujar a l'Aneto.

Una dama excursionista i ben plantada: Teresa Mestre de Baladia

La primera catalana a l'Aneto

Text: **Carles Albesa i Riba**

Reflexió sobre la participació de la dona en el món excursionista a la Catalunya de principis del segle xx, amb unes gloses sobre això mateix de l'escriptor i filòsof Eugeni d'Ors.

Francesc Roma (*Muntanya* 827, febrer 2000) situa pes volts dels anys 1911-1912 el moment clau de la irrupció de la dona en l'escena excursionista i destaca que un dels temes objecte de deliberació del primer Congrés Excursionista Català, celebrat a Lleida el 1911, versava sobre la manera de fer popular l'excursionisme entre la classe obrera, les dones i els nois d'estudi, i que una congressista, Francisca Gómez, va presentar una comunicació («El excursionismo y la mujer») en què deia que l'excursionisme afavoria la dona fisiològicament, intel·lectualment i volitivament.

CÈSAR AUGUST TORRES I LES SENYORETES EXCURSIONISTES

Uns anys abans, però, ja s'havia iniciat, tímidament, aquest procés d'incorporació i així veiem que Cèsar August Torres deia, al discurs presidencial del Centre Excursionista de Catalunya (CEC) de 1903, que era un «auguri favorable l'entrada en nostres rengles excursionistes de distingides dames i senyoretetes que vénen a cooperar amb fermesa, a donar major es-

forç i lluïment a nostres actes. Benvingudes sien! En tot ideal en que s'hi aplega l'acció eficaç de la dona, l'èxit pot donar-se per segur; en totes les grans causes ha sigut sempre un poderós puntal. Causa en què s'hi interessi la dona, ha dit un notable escriptor, és causa guanyada. Ningú com ella amb major tendresa i sentiment pot influir en tot fi determinat de pàtria, infiltrant en el seguit de les generacions el dolç amor de la terra. Dintre de nostres estudis especials sa acció pot ésser molt profitosa, sobretot en el recull del folklore, cançons antigues, tradicions, llegendes, rondalles i vells costums.»

Torres es referia a les dotze primeres dones ingressades al CEC, a la darrereria de l'any anterior, que inauguraven la presència femenina en una entitat excursionista (el fet que la folklorista Maria de Bell-lloch, pseudònim de Maria del Pilar Maspons i Labrós, en fos sòcia d'honor era un cas excepcional, atès el caràcter honorífic del títol).

Maria del Pilar Maspons i Labrós «Maria de Bell-lloch», a la revista La Lluanera de Nova York de maig de 1879.

Cal remarcar que totes les nouvingudes eren parentes de socis i malgrat que les paraules de Torras ens poden fer pensar que se les imaginava recollint relíquies del folklore nostrat, el cert és que quan, l'estiu del 1903, s'oferí a iniciar-les en la pràctica de l'excursionisme no les guià a la cabana de cap pastor cantaire ni a la masia de cap àvia rondallaire, sinó que ho féu a tres cims pirinencs: el Balandrau (2.584 m), el Costabona (2.465 m) i el roca Colom (2.510 m).

El punt de partida fou sempre Camprodon, on Torras estiejava, i per les notes aparegudes als butlletins del CEC de l'època sabem que el mes de juliol pujaren al Balandrau un grup de quatre socis (dos eren dones) junt amb «altres decidits excursionistes». A l'agost, «baix les iniciatives d'una agrupació del Centre Excursionista» s'efectuaren les excursions al Costabona, amb nou assistents del CEC (sis homes i tres dones) i al roca Colom, amb setze participants (deu homes i sis dones).

A les acaballes del segle XIX, abans per tant d'aquestes ascensions, diguem-ne oficials, Torras ja havia conduït membres de la colònia femenina de Camprodon a diversos cims del Ripollès. D'això n'hi ha constància gràfica a les fotos fetes per ell mateix i datades l'any 1896,

TATARIANETOS.COM

Jaume Baladia i Soler i Teresa Mestre de Baladia, socis del Centre Excursionista de Catalunya, en un fotografia curiosa.

actualment a l'Arxiu Fotogràfic del CEC.

Una d'aquestes fotos, bastant divulgada i que il·lustra aquest article, mostra aquelles primeres excursionistes, amb la seva inefable indumentària, al cim del Costabona. A vegades s'ha atribuït la fotografia a l'excursió del 1903, fet poc probable ateses les condicions atmosfèriques poc favorables per impressionar fotografies en el moment que assoliren el cim («a l'arribar-hi semblà de moment que s'esquinçava la veladura i que es podria disfrutar del panora-

Fotografia de Cèsar August Torras al cim del Costabona feta el 1896. És una de les primeres imatges fotogràfiques en què apareixen dones excursionistes a Catalunya.

AFCEC 9842

ma; mes tot seguit la boira es refermà, se sentí un gros tro i aviat començà a caure pedra»).

La incorporació femenina a l'excursionisme es va produir, però, molt lentament com ho prova el fet que passat un lustre, el 1907, entre el miler d'associats que tenia el CEC només hi haguessin 34 dones.

Resumint: les primeres excursions col·lectives amb participació de sòcies van ser les ascensions de l'estiu de l'any 1903 al Balan-drau, Costabona i roca Colom, guiades per Cèsar August Torras, aleshores president del CEC. En total n'hi assistiren set, de les quals Montserrat Torras, filla del president, participà en totes les excursions, i les germanes Pilar i Francesca Schilling en dues. Ho feren, cadascuna en una, Aurora Massó (esposa de l'editor i escriptor Joaquim Casas Carbó), Agna Maria Domènech, Pilar Tusquets i Maria Guarro.

Cal remarcar una absència notable, la de la sòcia Teresa Mestre, sobretot tenint en compte la seva suposada experiència en excursions pirinenques, ja que tenia al seu haver la primera ascen-

sió nacional femenina a l'Aneto, feta en companyia del seu marit, Jaume Baladia, el 7 d'agost de 1902. Una absència tanmateix justificable, ja que per aquelles dates devia estar en estat interessant (un eufemisme de l'època per dir que estava embarassada) o bé feia poc que havia nascut el seu tercer fill.

TERESA MESTRE DE BALADIA, LA BEN PLANTADA

La senyora Baladia era una de les dones més belles i enigmàtiques de l'alta societat barcelonina de principi del segle passat. Es deia que Eugeni d'Ors s'havia inspirat en ella per crear la figura de la Ben Plantada, la protagonista de l'obra que fou anomenada *breviari de la Raça*, i que fins i tot n'estava enamorat. L'autor aclarí, a la seva obra pòstuma (*La verdadera historia de Lidia de Cadaqués*, 1954), que Teresa,

la Ben Plantada, era un retrat compost a partir del de diverses conegudes seves (n'enumerava mitja dotzena), una de les quals era, en efecte, Teresa Mestre de Baladia.

Quant al possible enamorament, un llibre escrit per un besnét de Teresa Mestre (F. Javier Baladí. *Antes que el tiempo lo borre*, 2003), basant-se en el qual Mireia Ros va dirigir un documental cinematogràfic que s'estrenà l'any 2011 (*Barcelona,*

*Retrat d'Eugeni d'Ors
fet per Ramon Casas
conservat al MNAC,
a Barcelona.*

abans que el temps ho esborri], atribueix un amor ideal i literari d'Ors envers la seva besàvia i entre els altres arguments cita un paràgraf de l'obra pòstuma esmentada: «El aludido andaba por aquellos dias muy enamorado tras la beldad de tal nombre [Teresa]. El veraneo en Cadaqués, paréntesis de presencia y nostalgia, le había sido propuesto por Ninón [nom que familiarment donava a la cantant Maria Gay], la generosa cantatriz, un poco a título de tentativa de salvación. Porque el amor de Teresa parecía peligroso en más de un sentido.»

Menys hipotètic i més apassionat i decidit devia ser l'amor que Teresa Mestre inspirà a un altre intel·lectual, poeta i futur historiador de l'art, que aleshores ocupava la secretaria del nou Institut d'Estudis Catalans, el jove Josep Pijoan, fins al punt que la parella fugí a l'estranger, al començament del 1910, on ja visqueren sempre més.

LA DAMA EXCURSIONISTA D'EUGENI D'ORS

A Catalunya arribava, de tant en tant, algun nou volum d'una *Historia del Arte*, la monumental obra que Pijoan estava escrivint. De Teresa Mestre només ens quedà la seva imatge, immortalitzada en una pintura feta de memòria per Ramon Casas, actualment al Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), on va ser dipositada en guanyar el concurs convocat

per guardonar el millor retrat femení destinat a inaugurar una frustrada Galeria de Catalanes Formoses, una iniciativa d'Eugeni d'Ors promoguda des de la glosa diària que publicava a *La Veu de Catalunya* i que mantingué al llarg de quinze anys.

Durant molt de temps es cregué que aquest quadre, que fou un dels elements que contribuïren al trencament del matrimoni Baladia-Mestre, era l'únic que existia de la muller, fins que l'autor, ja vell, revelà que n'hi havia fet dos més, un de pintat també a l'oli i l'altre dibuixat al carbó, i que els havia conservat zelosament fins aleshores, en què va vendre el primer al fill petit del matrimoni i regalat el dibuix a la filla mitjana.

Desaparegut Pijoan del país, Ors el substituï com a secretari de l'Institut d'Estudis Catalans, després fou nomenat director del Departament d'Educació Superior del Consell de Pedagogia de la recentment creada Mancomuni-

*Teresa Mestre amb
els seus fills, abans de
l'escàndol de la seva
fuga amb Josep Pijoan.*

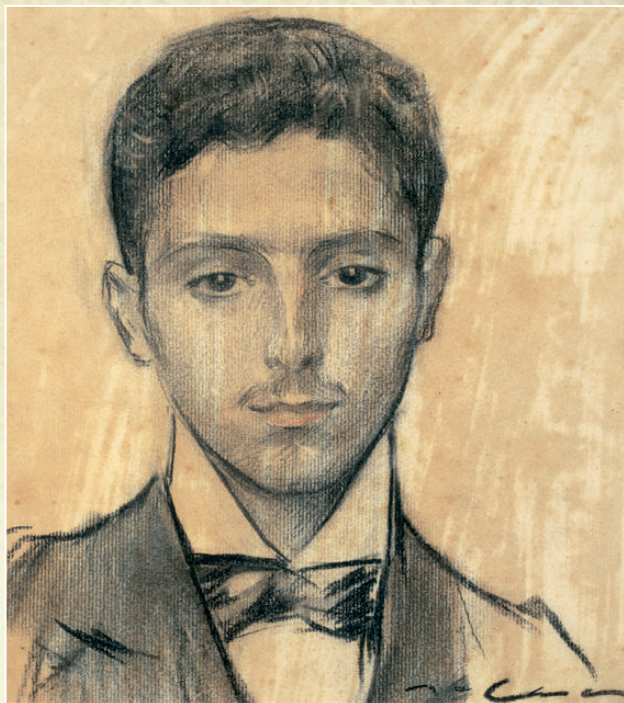

tat de Catalunya i, l'any 1917, director d'Instrucció Pública. Una acumulació de càrrecs en matèria de gestió cultural que se sumava a la influència ideològica que d'Ors venia exercint amb els seus escrits, fins que l'any 1920 es produí el que molts han denominat *la traïció d'Ors* i altres *la defenestració d'Ors*, o sigui el conegut episodi que significà el seu allunyament de Catalunya i la incorporació a la cultura castellana.

Narcís Comadira ha qualificat el *Glosari* de columna insistent i educadora que dia rere dia predicava la feina ben feta, la santa continuïtat, l'arbitrarisme; que demanava biblioteques i museus, instituts i laboratoris; que informava del que passava a França i a Alemanya; que maldava per convertir l'anècdota en categoria. Una lliçó diària, ràpida, vistosa i incitant, en paraules de Joan Fuster. El *Glosari* (que Ors signà molt aviat amb el pseudònim de *Xènius*) va ser el principal divulgador del noucentisme, el moviment que sota l'impuls polític del president de la Mancomunitat, Enric Prat de la Riba, ha estat considerat com la primera interferència governamental en la història de la nostra cultura.

Entre altres coses el *Glosari* pretenia, segons el seu autor, estar atent a les palpitations dels temps, als batecs de cada dia, i és per això que solia comentar algun fet anecdòtic, sobre el qual projectava la seva reflexió moral. Hi ha una glosa que m'ha cridat l'atenció tant pel títol («Imatgeria de l'estiu: la dama excursionista») com per la data d'aparició (22-8-1907), quan encara l'excursionisme femení era pràcticament inexistent o, si més no, molt embrionari.

En publicar el llibre *La Ben Plantada*, recopilació de gloses aparegudes l'estiu de 1911, Ors hi va intercalar la que ens ocupa –amb el títol escurçat– junt amb mitja dotzena més, també anteriors, amb el propòsit de presentar uns contramodels de feminitat i comportament moral oposats a la protagonista de l'obra. Cal tenir en compte que la glosa sobre la dama excursionista és quatre anys anterior a les que conformen el nucli de *La Ben Plantada*, i que quan Ors la va escriure segurament no havia ni tan sols concebut la sèrie i, potser, l'única

MUSEUPRAT DE LA RIBA. CASTELLERÇOL (WIKIMEDIA COMMONS)

*Josep Pijoan dibuixat
per Ramon Casas.*

excursionista en carn i ossos que coneixia era Teresa Mestre de Baladia. «Ja ho crec que conec la senyora Baladia! És força amiga meva», exclamava Ors en una carta adreçada al crític i escriptor Raimon Casellas pel juny de 1907. Originàriament i per raons cronològiques, aquesta glosa no pot ser relacionable, doncs, amb la figura de la Ben Plantada.

Tampoc no crec que se la pugui considerar com una vindicació de l'excursionisme cultural enfront de l'esportiu, tal com es podria deduir d'una lectura extemporània del text, ja que aquella època la preponderància de l'excursionisme cultural era evident. Només cal recordar que fins a l'any següent, el 1908, no es constituí la Secció d'Esports de Muntanya del CEC, el primer president de la qual va ser, per cert, Jaume Baladia, el marit de Teresa Mestre.

Baladia, soci del Centre des del 1893, també fou un dels quatre firmants de la circular que argumentava la conveniència de constituir la nova secció, si bé després d'aquest primer

mandat, immers ja en problemes conjugals, no torna a figurar en cap de les juntes successives i sembla que desapareix de l'excursionisme actiu. Només el retrobem, el 1919, ocupant el càrrec de vicepresident del Centre, el darrer any de la presidència de Jaume Massó i Torrens. Mantingué la condició de soci fins a la seva mort, esdevinguda l'any 1954.

Tornant a la glosa en qüestió, em sembla que pot ser vista com l'expressió d'un sentiment d'amor/odi d'Eugeni d'Ors envers Teresa Mestre, de qui sabem, pel llibre del seu besnét, que mai no passava desapercebuda i que era molt admirada, gairebé adorada, per un grup de joves intel·lectuals que començaven a destacar en la societat barcelonina, un dels quals devia ser Ors.

Heus ací, d'una vegada, la tan esmentada glosa, inclosa al llibre *La Ben Plantada* amb el títol d'«Una dama excursionista»:

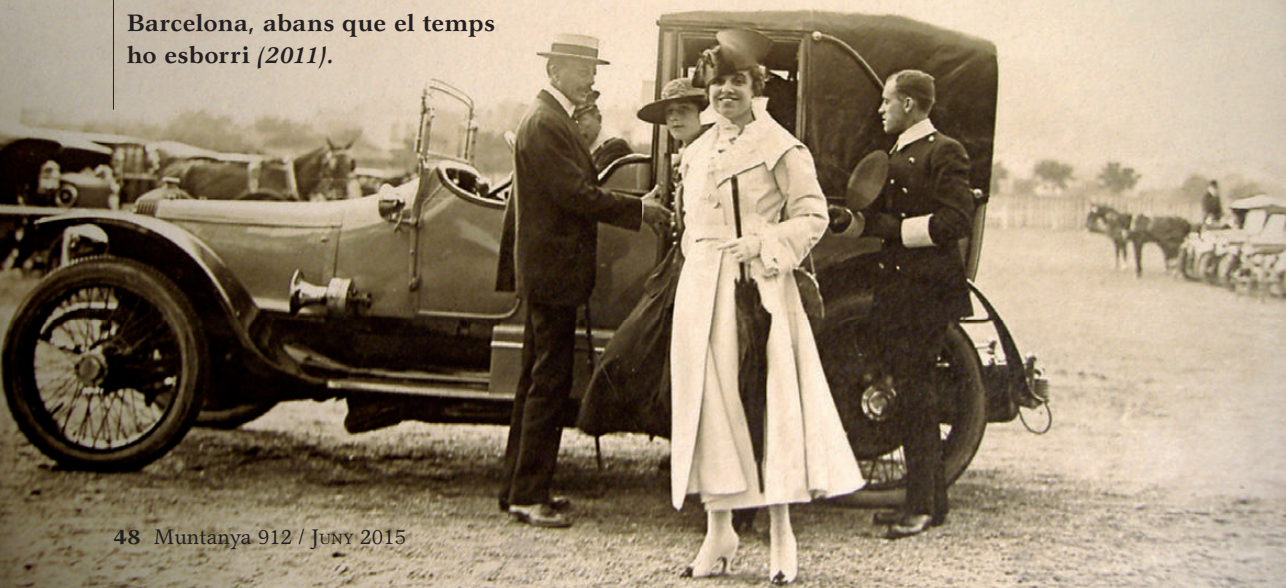
Aquesta és una dama excursionista, tota vestida de blanc, amb sabatetes blanques i mitges blanques i guants blancs i una pallola florida de roses blanques. N'he dit «la dama excursionista» i el mot no és just, perquè l'essencial funció de la dama en blanc no és fer excursions, mes tan sols muntar dalt de tot de les muntanyes. Passa carreteres, travessa pobles, ràpida i indiferent. No l'interessen el gòtic clo-

quer, ni el portal romànic, ni la vall ombrosa, ni el pont del diable, ni l'amagada fonteta medicinal. Ni es mira res d'això, ni, al passar-hi pel costat, parla. Parla només en sent amunt, quan ja el camí es perd i l'ascensió devé difícil i el gran vent boig força la lleugeresa de les faldilles blanques a modelar estretament dues columnes, gràcils i solemnials. Llavors parla ella. O, millor, crida. O, millor, xiscla. Fa: «Hiiiiii...! Hiiiiiiiii!», «Hiiiiii...! Hiiiiiiiii!» per a què la seva veu ompli les grans concavitats de la terra, a cavall dels vents.

Veureu que, al sortir del poble al matí per a muntar dalt de tot de les muntanyes, la dama en blanc, que és molt bella, i rica, i afable, duu sempre per seguici colles tímides de jovent. Aquest jovent ha passat tota la nit anterior somiant amb l'amor de l'excursionista... Mes volen els crudels prejudicis d'una societat decrepita que, per heure amor, calgui parlar abans d'amor. I parlar d'amor és cosa que deu començar-se a mitja veu, confidencialment... ¿Com fer-ho amb aquest dona que no parla, que només fa «Hiiiiii...! Hiiiiii!», «Hiiiiii...! Hiiiiiiiii!» quan és a la vora dels cims?

Així els jovenets enamoradissos ni poden començar. S'han de resignar a fer, en les altures: «Hiiiiii...! Hiiiiiiiii!», «Hiiiiii...! Hiiiiiiiii!» amb la bella dama vestida de blanc i, en semblants moments, tota roja de fadiga i de riure.

Fotografia que il·lustrà la caràtula del documental de Mireia Ros Barcelona, abans que el temps ho esborri (2011).

LA GLOSA DE L'ALPINISTA

A part d'una glosa posterior, apareguda el 2-8-1911, en què Ors comparteix el retret que fa el butlletí del Centre de Lectura de Reus a l'actuació d'alguns socis de la barcelonina Associació Excursionista Avant, que inscriuen el nom de la seva entitat als murs dels monuments que visiten (ell atribueix la mateixa pràctica a un cert Grup Brand), només en una altra ocasió, passats dos anys, torna a referir-se a l'excursionisme. I és que Ors és trobava millor a prop de la mar que dels cims. «Jo amb la gent que viu a la muntanya no m'hi puc entendre mai, amb els mariners perfectament», havia dit.

Reprodueixo aquesta glosa, publicada el 23-9-1913 amb el títol de «L'alpinista», tant pel seu tema com perquè és un bon exemple del que volia dir Ors quan parlava d'anècdota i de categoria:

-Han dit a l'alpinista:

-No deixeu de fer l'ascensió a tal pic. El «panorama» és esplèndid. Si el dia resta clar podeu obirar tal altre pic.

L'alpinista espera un dia clar, i hi puja.

Però, a mig camí, ja ha notat que el dia no és tan clar com això. A l'horitzó, grossos núvols calitjosos naveguen lentament, just a la banda del pic renomemat.

I ell se diu:

-Segurament, els núvols ocultaran el pic.

A mida que la tarda avença, aquest núvols s'estenen, munten. I ara fan un espectacle meravellós. Al fons de l'amfiteatre de muntanyes vastíssim, és una Gigantomachia d'ensomni. Les resplendors de rosta l'incendien, l'omplen d'or i de sang. I també hi ha en el cos d'un núvols, prepotents com grans navilis, ombres enormes d'un violeta vellutat. I a son cim, petites ales de rosa tendra i borrisols ambarins i lletosos. Llances de claretat màgica travessen el camp. De tant en tant en tant, entre cortines que es descorren, apareix la claror enlluernanta de les neus. I tota l'admirable fantasmagoria és canviada a cada segon, pren velocíssimament noves formes, es transfigura, marcant, com els grandiosos episodis d'una tragèdia, ara lluita de monstres, ara profusa ciutat d'en-

cantament, ara batalla naval, ara burg extensíssim, presidit per castell emmerletat, ara suavíssima voladuria d'àngels per sobre la mar crespa... -Un hom sanglotaria d'admiració.

No, l'alpinista. Ell només veu una cosa: els núvols que li tapen son pic. Vol el pic i no els núvols. -¿Per què? ¿És que millor pot afalagar l'ull o l'imaginació una punta de muntanya llunyana, parella del tot a la punta de muntanya on s'és, que aquesta imperial orgia de colors i formes? -L'alpinista no està per orgies. Ell vol «la veritat» i no «la illusió». I el pic, àdhuc fos quasi indiscernible a confins d'horitzó, li sembla ésser la veritat; els núvols, la mentida. Perquè el pic és més «consistent» que els núvols. I així veureu que totes les guies parlen del pics; dels núvols, cap. L'espectacle del núvols, al cap i a l'últim, el pot fruir també un simple particular no alpinista...

Ara la tarda ha caigut. Els colors vivíssims resten només en record dins alguna pinzellada furtiva damunt els cels. Grans masses de morat tenebrós se dibuixen amb retallades siluetes, sobre el fons d'or heràldic, amb una tristor grandiosa i una pura calma.

L'alpinista dirà en essent vespre, a son hostal: Els núvols m'han espatllat l'excursió d'avui.

L'any 2006, centenari de l'inici de la publicació de les gloses d'Ors, deia Vinyet Panyella (*Serra d'Or*, maig 2006) que l'aniversari transcorria enmig d'una notable indiferència general tant als medis institucionals com als culturals, ja que Eugeni d'Ors era encara una personalitat sobre la qual pesaven més les seves contradiccions, els recels i les circumstàncies personals que el valor de la seva obra. Una obra important, que l'acredita com a màxim pontífex del noucentisme, com a filòsof i home de cultura, seductor i controvertit, trànsfuga per despit i per desamor dels seus, descol·locat i dolgut...

A la mateixa revista, Xavier Pla recordava que Joan Fuster deia que admirar un autor de cap manera significa identificar-se amb la seva posició vital, la seva actitud ideològica o el seu ideari estètic. Tal com vaig escriure l'any 2007 (*Mai Enrera*, núm. 449), ja és hora d'aplicar aquest criteri en el cas d'Eugeni d'Ors.

*Kačna Jama.
Començament del
pou de 180 m.*

Coves de Trieste i Eslovènia

Text i fotografia: **Víctor Ferrer Rico**

Per als espeleòlegs, les regions de Trieste i Eslovènia són els llocs on es troben algunes de les formacions càrstiques més interessants i emocionants d'Europa. Durant la Segona Trobada Internacional de Fotògrafs del Món Subterrani, celebrada l'any 2013, vam tenir l'oportunitat de fotografiar diverses coves i avencs d'Eslovènia i Itàlia.

La iniciativa, a cura de La Salle 3D International Team, va ser un èxit d'afluència internacional. Durant els cinc dies que vam estar a Itàlia, ens allotjàrem en un ampli complex rural a prop de Prosecco, poble proper a Trieste. L'organització d'aquest esdeveniment es va situar en un lloc molt ben ubicat per visitar les diferents cavitats d'Itàlia i les d'Eslovènia, que no estaven gaire lluny de la frontera. En total vam poder penetrar en cinc cavitats interessants, cadascuna de característiques pròpies i amb diferents paisatges subterranis, de les quals vam poder fer bones fotografies. Un equip d'espeleòlegs de França, Itàlia i Eslovènia es van encarregar de la logística i l'avituallament, i de la instal·lació i acompanyament a les cavitats, perquè només ens haguéssim de preocupar de preparar i disposar les càmeres.

Visites turístiques de les coves de Škocjan:
www.park-skocjanske-jame.si
Visites turístiques de la Grotta Gigant:
www.grottagigante.it

En aquesta trobada hi van anar 88 coneguts fotògrafs de 19 països diferents. A més de les visites a coves, també es feien taules rodones, projeccions i demostracions del treball de cada fotògraf al voltant del tema de la fotografia subterrània.

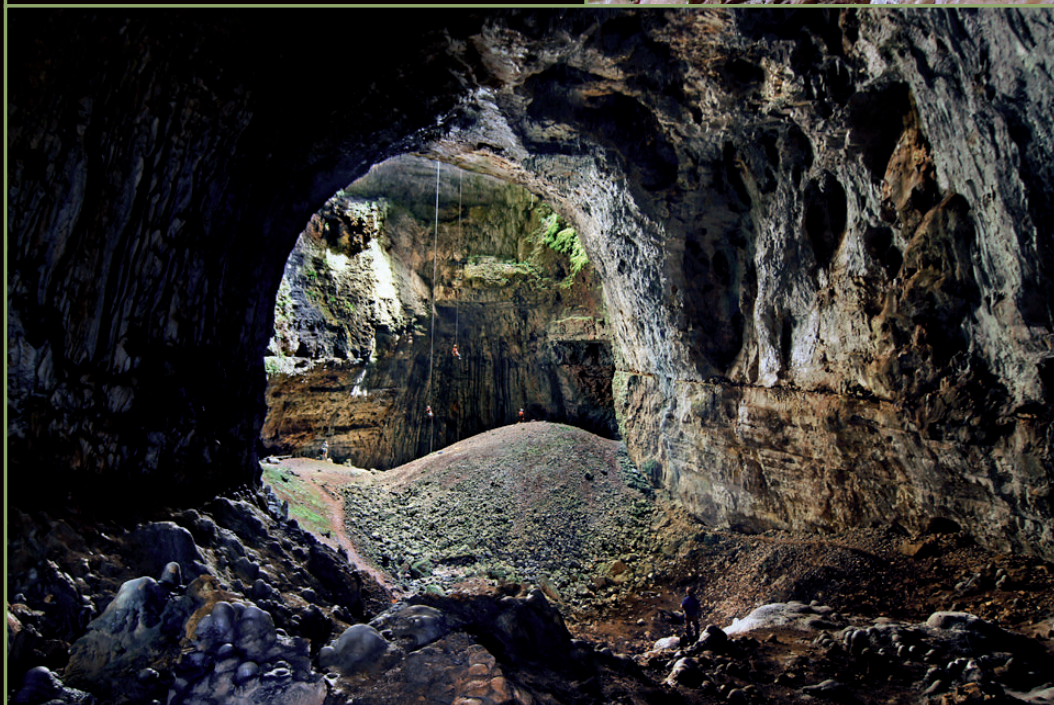
LA GROTTA NOÈ (TRIESTE)

La Grotta Noè, situada al carst de Trieste, a la comuna de Duino-Aurisina, té un pou d'entrada d'allò més espectacular, de 60 m de profunditat. Amb el suport dels espeleòlegs triestins, ens dirigim a través del bosc a la recerca d'aquesta cavitat.

Cada fotògraf porta dos ajudants. El Jordi i l'Arantxa són els meus ajudants, i també els primers en davallar el gran pou que mena a una sala de proporcions gegantines, molt ben il·luminada per l'àmplia boca d'entrada. Una àmplia galeria baixa fins a la màxima profunditat de l'avenc, a 124 m sota terra. Pel camí de descens podem admirar àmplies panoràmiques amb columnes de grans dimensions.

En total som tres equips de fotografia. El nostre, de Barcelona, el siberià i el madrileny. Com que la cavitat és àmplia, no hi ha problemes per fer fotos, activitat que acabem a mitja tarda.

Grotta Noè. El pou d'entrada porta a una sala de dimensions colossals. És el nostre primer contacte amb el paradís del carst de Trieste.

*Grotta Noè.
Galeria que baixa
fins al fons de la
cavitat.*

*Grotta Noè. Final de
la galeria, a 124 m
de profunditat.*

KAČNA JAMA (ESLOVÈNIA)

El gran pou de 180 m de vertical de la cavitat de Kačna Jama, a Eslovènia, al municipi de Divača, no sembla que agradi gaire a la resta dels equips, que prefereixen les coves horitzontals. No obstant això, a nosaltres que sí que ens agraden les grans verticals, ens sembla molt atractiu.

La cova té una profunditat de 280 m, i un gran recorregut, amb 12.750 m, de manera que és la tercera cavitat més gran en longitud d'Eslovènia. A l'entrada ens esperen els companys espeleòlegs eslovens per acompanyar-nos a l'interior. El pou està instal·lat amb una corda i comencem el descens, impressionant, dels 180 m de desnivell que duu a la xarxa de galeries del riu subterrani Reka. Un riu que està bastant lluny de l'entrada de l'avenc, i que forma part del sistema de la cova Škocjan a través d'un sífó. Aquest riu subterrani apareix també en la cova de Trebiciano i surt a la superfície, ja a Itàlia. Després de fotografiar galeries de bona mida l'ascens del gran pou va ser llarg, però diverses reinstal·lacions faciliten la sortida a l'exterior. A prop d'allà es pot visitar el parc de les coves de Škocjan que, tallades pel Reka, són un fenomen natural únic.

*Kačna Jama.
L'entrada al pou
comença en una
gran dolina.*

*Kačna Jama.
Enormes sales i
galeries en un
entorn grandios.*

El pont de roca de Kačna Jama (avenc de la Serp) divideix el pou en dos i crea un efecte de llum espectacular. Aquest històric avenc té un impressionant pou de 180 m de desnivell que porta a la xarxa de galeries del riu subterrani Reka.

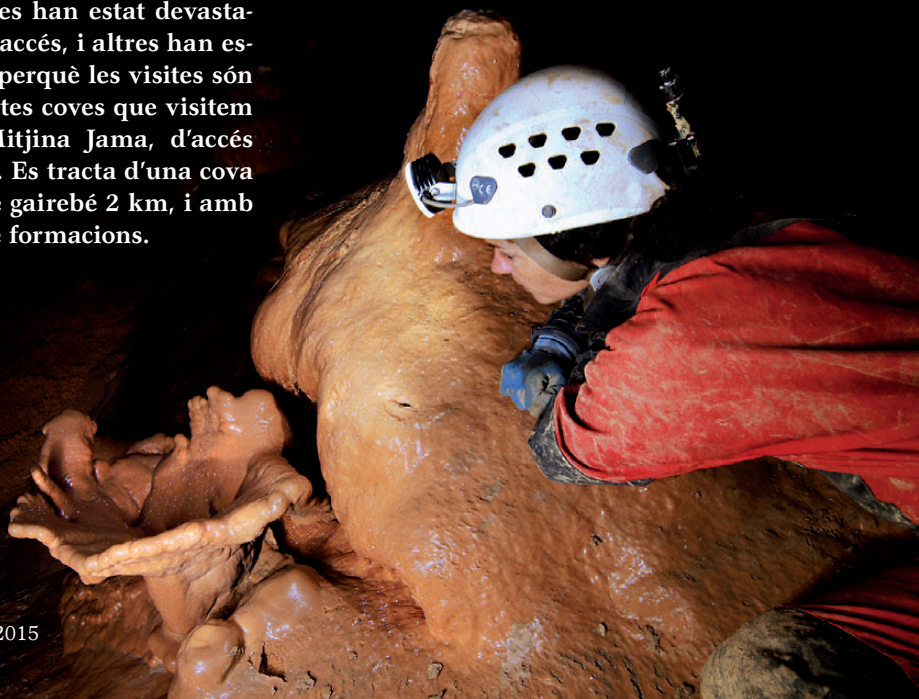

MATARSKO POLJE (ESLOVÈNIA)

El Matarsko Polje és un dels millors destins d'espeleologia a Eslovènia. Amaga un bon nombre de coves de gran bellesa. Algunes d'aquestes coves han estat devastades, per la facilitat d'accés, i altres han escapat al vandalisme perquè les visites són guiades. Una d'aquestes coves que visitem per fotografiar és Mitjina Jama, d'accés tancat, on cal la clau. Es tracta d'una cova de fàcil recorregut de gairebé 2 km, i amb una rica diversitat de formacions.

*Mitjina Jama.
La cova té racons
bellíssims.*

*Mitjina Jama.
Una curiosa
formació en
forma de bolet.*

GROTTA IMPOSSIBILE (TRIESTE)

La Grotta Impossibile, que es va trobar accidentalment en construir l'autopista, està situada a la província de Trieste. Amb un desenvolupament de 2.200 m i 161 m de profunditat. Conté diversos pous, grans sales, galeries i preciosos racons amb estalactites i estalagmites de bellesa extraordinària. És possible fer una travessa entre les dues boques. Posteriorment es va excavar un pou artificial per connectar amb unes galeries. Per aquest pou vam poder entrar a una part d'aquesta cova.

Grotta Impossibile. La increïble massa estalagmítica té l'aparença de la Sagrada Família de Barcelona.

MARTINSKA JAMA (ESLOVÈNIA)

La cova Martinska Jama es troba al turó de Veliki Mavrovec, als contraforts de la muntanya de Slavník. La longitud de la cova és de 1.004 m i la profunditat de 120 m. Un pou d'accés condueix a una galeria amb grans sales, molt ornamentades per diferents espeolotemes.

Tot i el cansament de matinar i l'insomni de processar fotos a la nit, que comença a fer efecte en tots nosaltres, queda reparat en veure la bellesa de la cova. Al final la galeria es tanca, però per un pas poc evident arribem a una zona molt bonica de gurs i columnes. Una cavitat magnífica que ens fa gaudir de valent.

Martinska Jama. La gran galeria principal forma espaioses sales.

Grotta Gigant. Quan sembla que la cova finalitza, encara falta el millor: una preciosa zona amb gurs.

GROTTA GEGANT (TRIESTE)

La darrera cavitat que visitarem és la Grotta Gigant, la cova turística amb la sala més gran del món, amb un pèndol horitzontal especial que mesura l'efecte del flux i reflux de la Lluna sobre la Terra.

A la tarda, acabarem la trobada fent una visita a la ciutat de Trieste, la capital de la regió del Friül-Venècia Júlia i el port més important d'Itàlia després del de Gènova. Quan arriba la nit, a la gran gala de la fotografia subterrània, tots gaudim veient les millors fotos dels equips. És curiós veure com cada fotògraf interpreta la foto de manera diferent en una mateixa cova.

El Ripollès més desconegut

**Els millors
descensos a
la vall de Ribes
i la serra
de Mogrony**

Text: **Mari Nivera i Damià Pérez**

A l'extrem nord-oest del Ripollès hi ha dues contrades molt estimades en l'àmbit dels esports de muntanya al Pirineu oriental: la vall de Ribes i la serra de Mogrony, on podem trobar descensos gairebé inèdits per gaudir del barranquisme.

El torrent de Fontalba amb cabal alt pot comportar passos tècnics, on el contacte amb l'aigua és prou violent.

LA VALL DE RIBES

La vall de Ribes, coronada per cims de gran altitud i oberta al sud per un petit engorjat format pel riu Freser, allà on les parets de la vall semblen voler ajuntar-se, té com a protagonista principal les gorges del Núria. Sens dubte, un dels millors engorjats de la península Ibèrica, i d'alguns descensos secundaris, com el magnífic torrent de Fontalba, que recull totes les aigües del vessant est del Puigmal, així com el salt del Grill i el torrent de la Calç, que recullen les aigües del Torreneules i del Balandrau i alimenten la part inferior de les gorges del Freser.

TORRENT DE FONTALBA

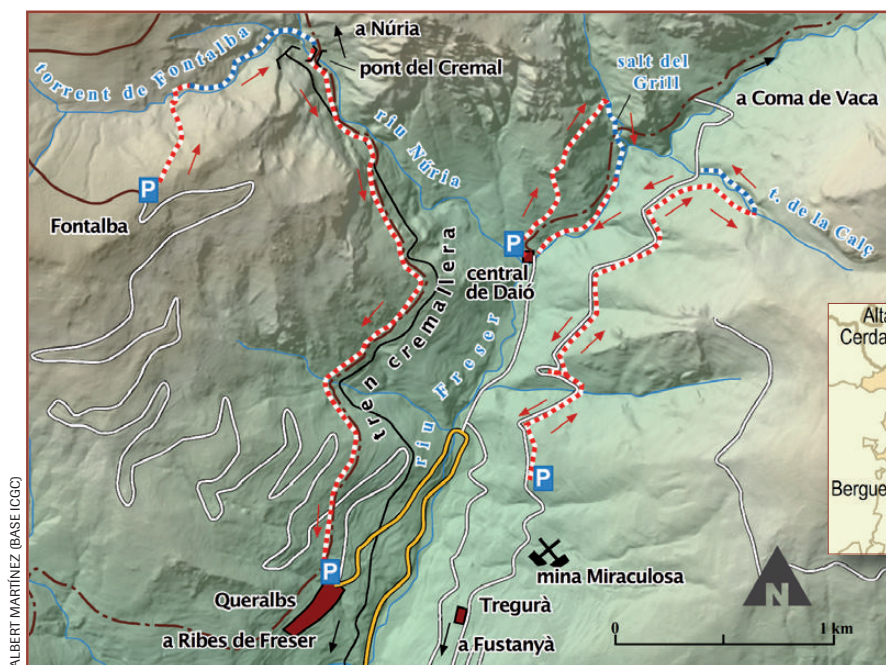
ACCÉS. Aparcarem el primer cotxe al poble de Queralbs, i amb el segon pujarem per la pista duu a Fontalba (12 km de recorregut i 800 m de desnivell). Trobarem l'inici d'aquesta pista just a l'entrada del poble a la dreta. Quan arribem al coll de Fontalba, aparcarem i prendrem el camí que duu a Núria. Ja des del començament del camí podrem divisar al fons de la vall el nostre objectiu. Baixarem fins al llit del torrent que neix a la Dou de Fontalba i prosseguir-

SERGI MUÑOZ

Una progressió delicada, provocada per la roca gneis i el cabal, fan del tercer ràpel un dels més tècnics de tot el descens.

EL RIU FRESER, TÉ COM A PROTAGONISTA PRINCIPAL LES GORGES DEL NÚRIA. SENS DUBTE, UN DELS MILLORS ENGORJATS DE LA PENÍNSULA IBÈRICA

ALBERT MARTÍNEZ (BASE CGC)

rem pel seu marge dret fins al primer tram encaixat, cosa que ens ocuparà uns 20 minuts aproximadament.

RETORN. Des d'on acaba l'últim ràpel, per no fer el retorn fins a Queralbs per la via del cremallera i travessar el túnel nou, farem un ràpel per sota de la via i seguirem per la llera del torrent fins al pont del salt del Sastre, travessarem el riu Núria i pel GR 11, passant pel pont del Cremal, anirem a Queralbs. Cal valorar la possibilitat, segons el cabal, de fer el descens del segon tram del riu Núria, que té el seu inici al pont de Cremal i acaba a la central elèctrica de Daió de Baix, a 1,5 km de Queralbs.

NIVELL. Barranc tècnic en el seu primer tram. Si presenta més cabal del compte, serà impossible accedir als ràpels intermedis, la qual cosa ens obligarà a fer el camí de la dreta fins a la part final.

Rampa entapissada de molsa, fora del llit del riu, a la part mitjana del torrent de la Calç.

TORRENT DE LA CALÇ

ACCÉS. Des de Ribes de Freser, ens dirigirem a Queralbs per la GIV-5217. Poc abans d'arribar-hi, ens desviarem a la dreta en direcció a Fustanyà i Serrat. Seguirem la pista fins poc abans d'arribar al nucli de Fustanyà, on ens desviarem a l'esquerra per una pista cimentada que passa per Tegurà i a tocar de la mina Miraculosa. La pista, que acaba esdevenint de terra, pot presentar algun problema, sobretot després de les pluges, ja que presenta punts amb fort pendent i pedra solta. Continuarem pista enllà fins a trobar, en un petit revolt, una tanca a mà dreta, on podem aparcar. Ja a peu, continuarem per la pista fins a arribar al torrent de la Calç, el segon curs d'aigua que trobarem. Per tal d'accedir a la capçalera del descens, pujarem per la riba esquerra on un arbre al terra, de grans dimensions, ens marcarà l'inici del corriol a seguir. El camí es va desdibuixant, i ens guiarem per les fites grises pintades als arbres, que ens ajudaran a no desviar-nos cap a la dreta. En el tram final de l'aproximació, una balma a la dreta ens servirà

SERGI MUÑOZ

com a punt de referència per desviar-nos cap a l'esquerra per tal d'accedir a l'inici del descens. En aquest punt trobarem un passamà que ens facilitarà l'accés al llit del torrent.

RETORN. El descens esportiu finalitza a l'alçada de la pista que prèviament haurem fet servir en l'accés. Ara només ens restarà desfer el camí d'aproximació per arribar al nostre vehicle.

NIVELL. És un terreny molt relliscós, torrent de desgel.

TORRENT DEL SALT DEL GRILL

ACCÉS. Des de Ribes de Freser ens dirigirem a Queralbs per la GIV-5217. Aproximadament 1 km abans d'arribar a aquesta última població, ens desviarem a la dreta en direcció als nuclis de Fustanyà i Serrat. Creuat el pont sobre del riu Freser, ens desviarem a l'esquerra en direcció a Núria per Daió. Al final del camí asfaltat, a la central de Daió, aparcarem el nostre vehicle. Creuarem el pont verd i seguirem en direcció al salt del Grill. Després d'una gran roca a l'esquerra del camí, on hi ha escrit *salt del Grill*, trobarem una fita a la dreta orogràfica del torrent que ens farà pujar per un fort però curt pendent. Arribarem a una paret amb un punt verd, la deixarem a la dreta i continuarem pujant per una senda lleugerament trepitjada. Al cap d'uns cinc minuts trobarem un altre punt verd (el salt del Grill ens quedarà a la dreta). Gairebé a l'alçada del salt, i pujant a l'esquerra, trobarem un passamà. A partir d'aquest punt començarem a sentir el soroll de l'aigua. A uns 50 m, trobarem un altre passamà que ens portarà, per un corriol, al llit del torrent. També podrem accedir al descens per un pont tirolès. Per accedir-hi, baixarem al llit del torrent uns 5 m abans de l'últim passamà.

RETORN. Després del R-40 el torrent creua el camí que duu de la central elèctrica de Daió a coma de Vaca per les Marrades. Quan arribem a aquest punt tindrem dues opcions: considerar el descens per finalitzat i retornar al cotxe

SERGI MUÑOZ

Bonic gorg format en el granit abans de l'últim salt i que dona nom al torrent del Salt del Grill.

pel camí d'accés [cap a la dreta], o bé continuar descendint fins que enllacem amb el riu Freser. Si ens decidim per la segona opció, després d'un últim ràpel de 22 m, continuarem pel riu uns 15 minuts fins que trobem un gran bloc al mig del llit amb una fita. Buscarem a la riba dreta una altra fita que ens marcarà el camí de sortida. Des d'aquí podrem arribar al camí d'accés al barranc, i tan sols ens restaran 10 minuts per arribar al pàrquing.

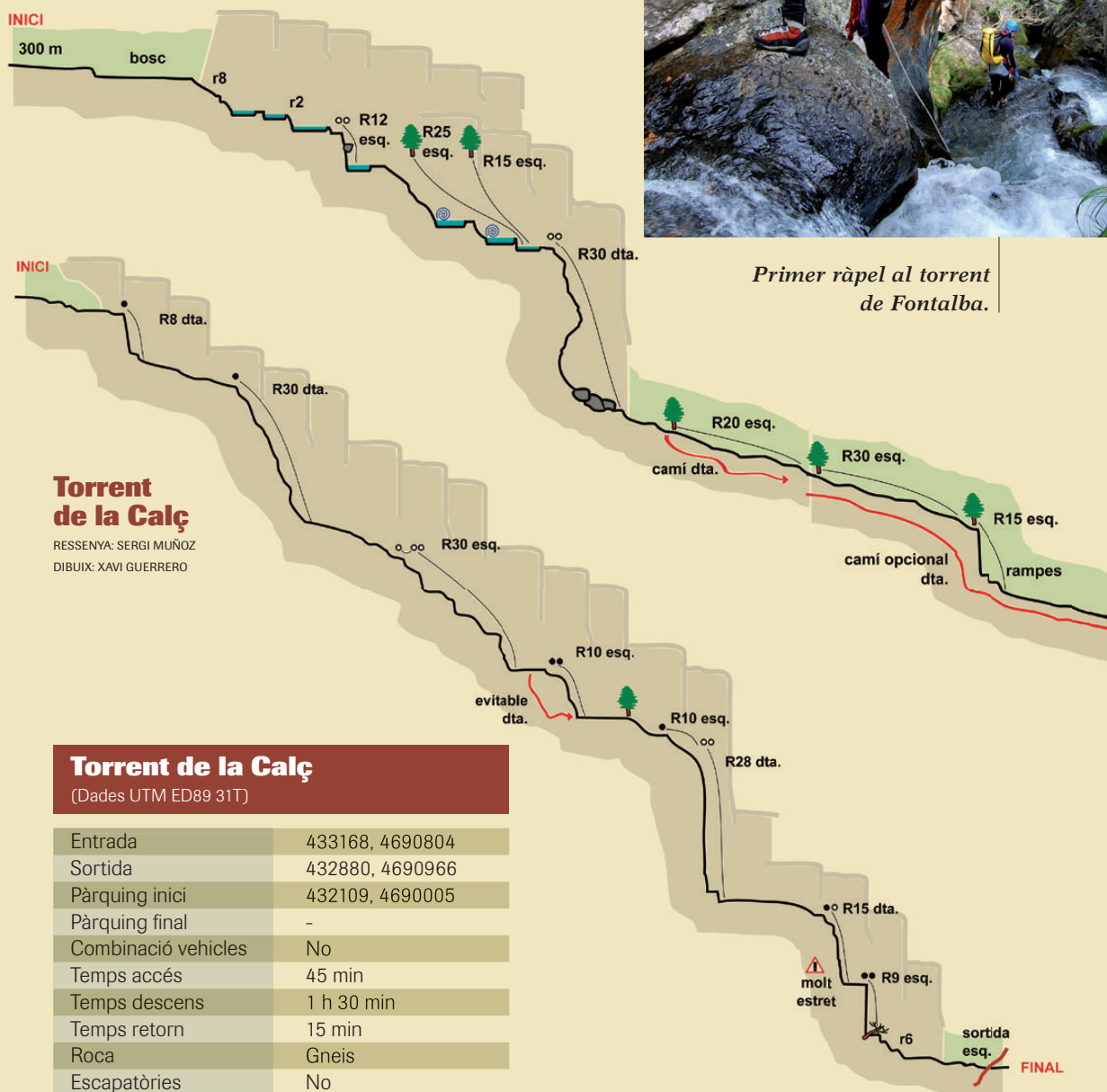
NIVELL. En el cas de voler accedir al torrent mitjançant el pont tirolès, serà imprescindible dur un mosquetó de ferro o una politja per a cable d'acer. Caldrà tenir en compte que el canal del Freser pot deixar anar aigua al torrent en qualsevol moment, la qual cosa pot provocar variacions en el cabal del descens. Si tenim la intenció de fer el descens integral del torrent, caldrà que prèviament valorem el cabal del riu Freser per tal d'analitzar correctament les condicions de sortida.

LA VALL DE RIBES

Torrent de Fontalba

RESSENYA: MARI NIVERA

DIBUIX: XAVI GUERRERO

tirolina d'accés
20 m

INICI

R15 esq.

r3

r2

t4

R10 esq.

R40 esq.

Torrent del Salt del Grill

RESSENYA: AMPARO RODRÍGUEZ

DIBUIX: XAVI GUERRERO

Torrent del Salt del Grill

(Dades UTM ED89 31T)

Entrada	432466, 4691220
Sortida	432469, 4690906
Pàrquing inici	432088, 4690540
Pàrquing final	-
Combinació vehicles	No
Temps accés	30 min
Temps descens	1 h 30 min
Temps retorn	10 min
Roca	Gneissos i esquistos
Escapatòries	Sí
Longitud	580 m
Desnivell	200 m
Nº ràpels	4
Ràpel màxim	40 m
Dificultat	v4 a2 II

dta.

camí

Gorgues del Fresser

R20 esq.

R22 esq.

FINAL

R40 dta.

R35 esq.

R50 esq.

R20 esq.

R60 esq.

R25 esq.

R15 esq.

esq.

FINAL bosc

Torrent de Fontalba

(Dades UTM ED89 31T)

Entrada	430418, 4691375
Sortida	430787, 4691603
Pàrquing inici	430184, 4690847
Pàrquing final	431092, 4688958
Combinació vehicles	Sí
Temps accés	20 min
Temps descens	2 h 30 min
Temps retorn	45 min
Roca	Gneis
Escapatòries	Sí
Longitud	542 m
Desnivell	218 m
Nº ràpels	11
Ràpel màxim	50 m
Dificultat	v4 a3 II

LA SERRA DE MOGRONY

Ben a prop de Ribes de Freser trobem la serra de Mogrony, amable i de boscos majestuosos, on els recorreguts juganers de l'aigua han modelat dos torrents fins ara força desconeguts. Són el torrent de Mataplana i el torrent de Sant Ou. Han estat ressenyats per l'equip de recerca de l'Associació d'Espeleòlegs i Barranquistes (AEB), que enguany organitza la seva trobada anual, la Trobada d'Espeleologia i Canyons, a Sant Joan de les Abadesses, el primer cap de setmana de juliol.

TORRENT DE MATAPLANA O TORRENT DELS PLANS DE LA PERA

ACCÉS. Situats a Gombrèn, seguirem per la carretera GI-402 en direcció a la Pobla de Lillet fins a arribar al trencall on surt la carretera que va a Mogrony i a Castellar de N'Hug. Seguirem per aquesta carretera fins que es bifurcarà en dues. En aquest punt ens desviarem a l'esquerra en direcció Castellar de N'Hug. Aparcarem el cotxe de retorn a la primera raconada que trobarem a tocar del pont que tra-

vessa el riu per on baixarem. Amb l'altre cotxe, reculem fins al darrer trencall per desviar-nos tot seguit a l'esquerra, en direcció al santuari de Mogrony. La carretera puja fent revolts fins a arribar a uns plans superiors on girarem a l'esquerra per una pista. Aquesta pista, primer de terra i després pavimentada, ens durà fins a les Viles Xiques, punt a partir del qual la pista torna a ser de terra. Continuarem pista enllà fins a una bifurcació on ens desviarem de nou a l'esquerra. Recorreguts uns 300 m, aparcuem el cotxe, tot just a tocar d'una pista de desforestar que surt a la nostra esquerra.

A partir d'aquí, ja a peu, anirem cap a l'esquerra per la pista de desforestar fins que trobem una nova desviació, que prendrem a la dreta fins a arribar al torrent. Un cop al llit del barranc, anirem progressant sense camí, però sense problemes, fins que arribarem als primers ressalts del descens.

Una alternança harmoniosa entre gorja i llit obert és la característica principal del torrent del Mataplana.

RETORN. Un cop superats els últims ressalts anirem seguint el llit del riu fins a veure el pont de la carretera, a la qual accedirem per un corriol que ens deixarà a tocar del nostre cotxe.

NIVELL. Barranc poc tècnic, però agraït, atesa la seva continuïtat, amb ràpels fàcils i poc aquàtic, tot i que estarem sempre en contacte amb l'aigua. La seva orientació sud el fa un descens força assolat.

TORRENT DE SANT OU O DEL COLOBRE

ACCÉS. Situats a Gombrèn, seguirem per la carretera GI-402 en direcció a la Pobla de Lillet. Passat el km 2, en un revolt a l'esquerra, ens desviarem a la dreta en direcció al santuari de Mogrony i Castellar de N'Hug. A la primera bifurcació, girarem a la dreta. Poc abans d'arribar al santuari, un revolt molt tancat a la dreta ens marcarà l'inici del descens.

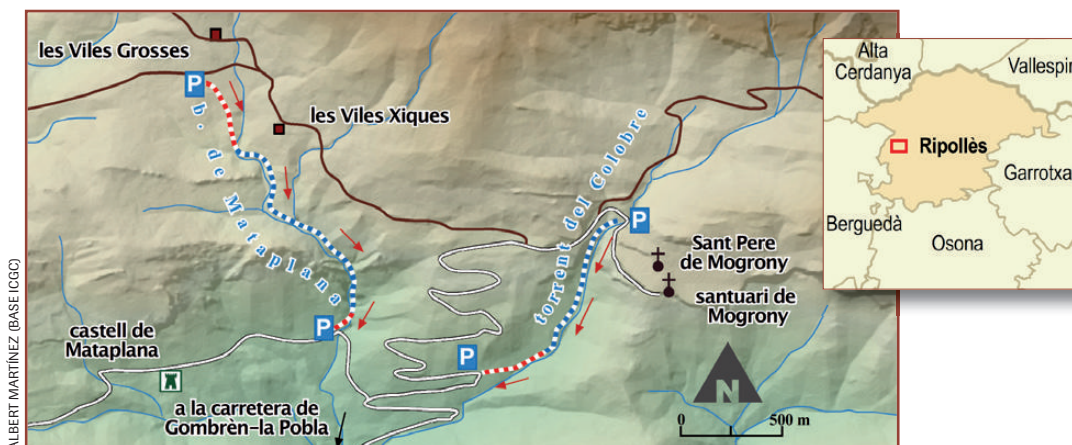
RETORN. Una fita a la dreta, a l'alçada d'unes torres elèctriques, ens marcarà el final del descens. Sortirem seguint les fites i paral·lels al torrent. En uns 15 minuts, sense perdre alçada, arribarem al cotxe.

NOTA. Possibilitat de combinar amb el barranc de Mataplana.

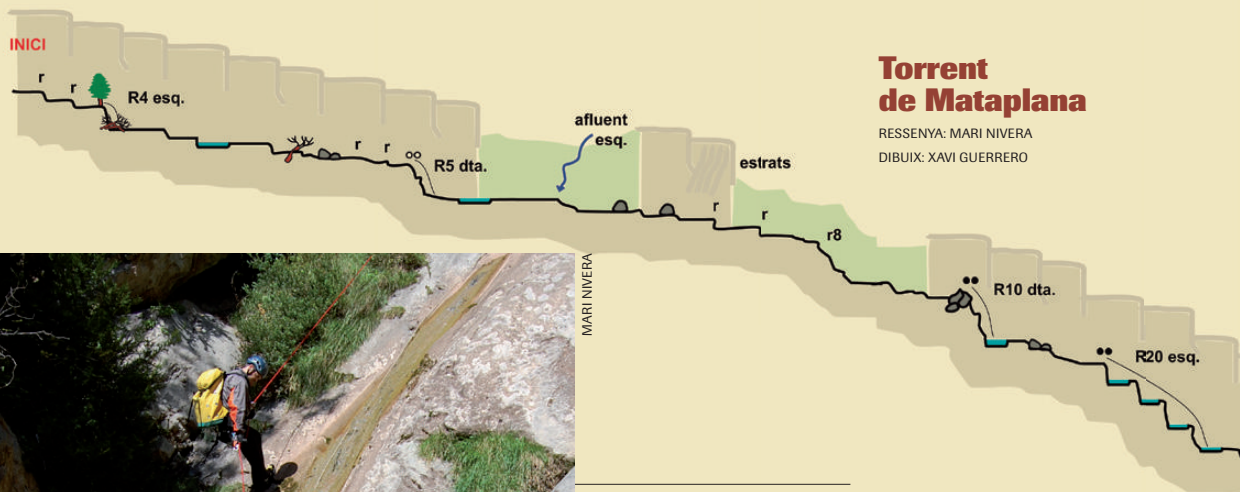
Grans blocs caiguts de les parets del canyó formen el tram final del torrent de Sant Ou.

MARINIVERA

LA SERRA DE MOGRONY

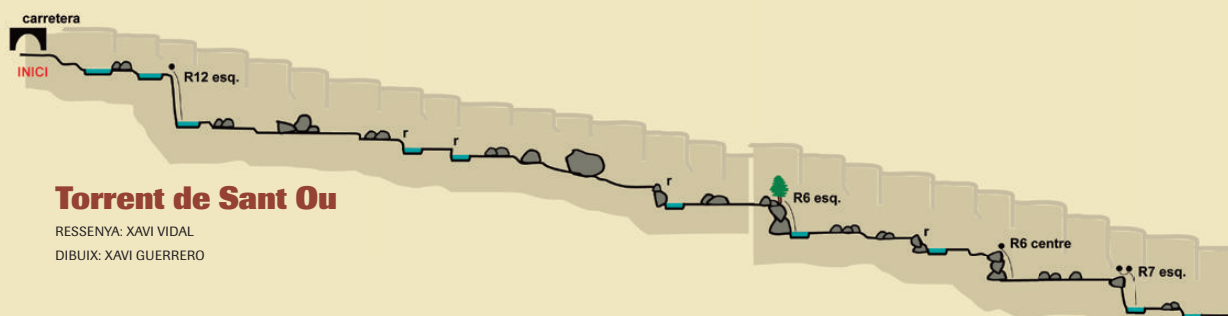

Torrent de Mataplana

RESSENYA: MARI NIVERA
DIBUIX: XAVI GUERRERO

*Ràpel obert i
asselellat al torrent
de Mataplana.*

Torrent de Sant Ou

RESSENYA: XAVI VIDAL
DIBUIX: XAVI GUERRERO

Torrent de Sant Ou

(Dades UTM ED89 31T)

Entrada	424457, 4679974
Sortida	424266, 4679630
Pàrquing inici	424456, 4679964
Pàrquing final	423801, 4679345
Combinació vehicles	Si
Temps accés	0
Temps descens	2 h
Temps retorn	15 min
Roca	Calcària
Escapatòries	Sí
Longitud	440 m
Desnivell	170 m
Nº ràpels	10
Ràpel màxim	20 m
Dificultat	v3 a1 II

Torrent de Mataplana

(Dades UTM ED89 31T)

Entrada	422914, 4680236
Sortida	423292, 4679534
Pàrquing inici	422655, 4680596
Pàrquing final	423266, 4679524
Combinació vehicles	Si
Temps accés	20 min
Temps descens	2 h 30 min
Temps retorn	0
Roca	Calcària
Escapatòries	Sí
Longitud	1.010 m
Desnivell	264 m
Nº ràpels	11
Ràpel màxim	25 m
Dificultat	v3 a1 II

XEVI FRANQUESA

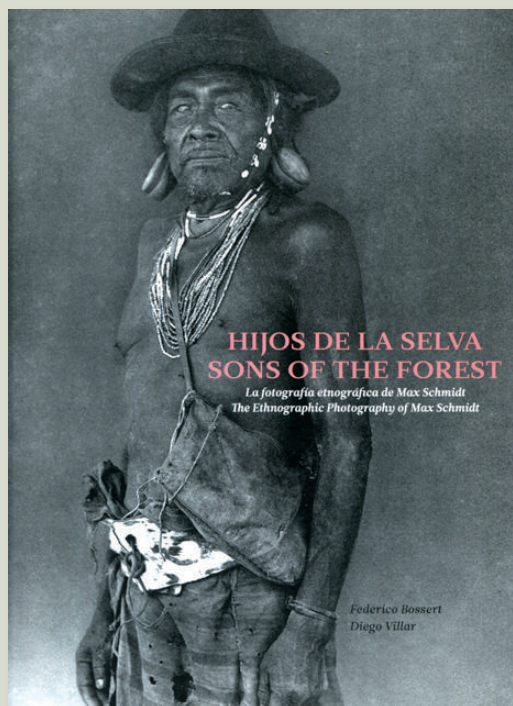
El torrent de Mataplana, excepte en període de pluges torrencials, acostuma a portar poc cabal.

Ràpel amb rampa amb grans blocs a la part intermèdia del torrent de Sant Ou.

BIBLIOGRAFIA

Treball de camp de l'AEB (Associació d'Espeleòlegs i Barranquistes) amb motiu de la trobada d'Espeleologia i Canyons a Sant Joan de les Abadesses, juliol 2015.
www.speleocanyons.org

La fotografia etnogràfica de Max Schmidt

Aquest llibre, de gran valor científic i documental, presentat recentment al Museu Blau Barcelona, aplega les imatges de les expedicions antropològiques i arqueològiques del professor alemany Max Schmidt, dutes a terme entre 1900 i 1940 a les regions de Mato Grosso (Brasil) i Gran Chaco (Paraguai).

Els textos dels antropòlegs argentins Federico Bossert i Diego Villar acompanyen les fotografies, que es conserven al Museo Etnográfico Andrés Barbero de Paraguai, i completen la biografia i la labor professional de Schmidt.

Les fotografies i documents de Schmidt han estat reproduïts a *Hijos de la selva / Sons of the forest*, en una acurada edició de Viggo Mortensen, conegut actor estatunidenc. Les plaques de vidre es van dur als Estats Units per ser fotografiades amb la màxima resolució digital possible.

Hijos de la selva / Sons of the forest.
La fotografía etnográfica de Max Schmidt /
The Ethnographic Photography of Max Schmidt

Textos de Federico Bossert i Diego Villar
Editat per Viggo Mortensen

Santa Monica (CA): Perveval Press, 2013

Les gestes dels grans alpinistes

Un llibre que ens apropa figures d'alpinistes com C. Buil, C. Lago, F. Latorre, J. Oiarzabal, C. Pauner, E. Sabadell, C. Soria, C. Suárez i A. Txikon, que han fet rutes i ascensions destacables.

Al monte con...

Jordi Corbella

Valencia: Carena editors, febrer 2015

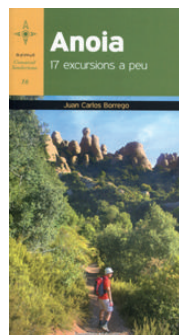
Els vuit mil de Simone Moro

Un relat de motivació i de passió per l'exploració, però sobretot per l'ascensió a cims de vuit mil metres a l'hivern.

La voz del hielo. Los ochomiles en invierno.
Mi sueño casi imposible

Simone Moro

Madrid: Desnivel, gener 2015

Llocs emblemàtics de l'Anoia

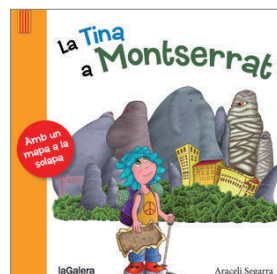
Un tast molt complet d'itineraris que recorren els espais més significatius i recòndits de la comarca: cims, castells, ermites, fonts...

Anoia.

17 excursiones a pie

Juan Carlos Borrego

Valls: Cossetània Edicions, gener 2015 [Azimut Comarcal, Sèrie A peu, 16]

Les aventures de la Tina

Un conte per a infants de la intrèpida Tina, que troba un mapa misteriós amb uns camins secrets per Montserrat. Amb textos i il·lustracions d'Araceli Segarra.

La Tina a Montserrat

Araceli Segarra

Barcelona: La Galera, febrer 2015

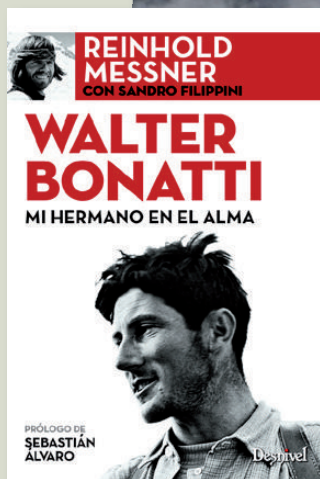
El dietari de la Transpirinenca

Aquest dietari descriu la travessa integral del Pirineu entre l'Atlàntic i la Mediterrània al llarg de gairebé 900 km per colls, cims i tarteres. La Transpirinenca neix a la costa basca entre boscos i masos escampats que retrobem a l'altra punta de la serralada, a Catalunya. Enmig s'alcen els gegants aragonesos i les glaceres, que apareixen i desapareixen des del Balaitús fins a l'Aneto. Al llibre s'hi explica l'experiència personal de l'autor, però també hi ha notes històriques, geogràfiques, sobre mitologia i literatura, etc. Compta amb un capítol final amb els itineraris i mapes de tota la travessa.

El cor de les muntanyes

Ton Barnils

Barcelona: Tushita Edicions, març 2015 [Pas a pas, 2]

Bonatti & Messner

Walter Bonatti i Reinhold Messner, dos grans escaladors que, per circumstàncies desafortunades, es mantingueren allunyats durant molts anys, l'any 2004 es trobaren per començar una amistat fraternal. Aquesta obra estableix un paral·lisme entre les vides de tots dos alpinistes a través de diferents registres narratius: la crònica de la llarga nit del 30 al 31 de juliol de 1954 al K2; la biografia de Bonatti, i el relat en primera persona de Messner, en un testimoni commovedor.

Walter Bonatti.

Mi hermano en el alma.

Reinhold Messner, Sandro Filippini

Madrid: Desnivel, març 2015

Per navegar pel món

El primer manual pràctic per viatjar en vaixell, per conèixer la costa del teu país o el món sencer, per pocs diners o canvi de feina.

Barcoestop. El manual para navegar por el mundo por poco dinero
M. Müller-Krey, I. Marcotegui, P. Strubell

Madrid: La editorial viajera, març 2015

Travessant el Pirineu aragonès amb esquís

Segon volum, amb més de 80 recorreguts amb esquís (alguns aptes per a raquetes de neu), pel Pirineu aragonès, de Sallent a Ordesa.

Rutas con esquís. Pirineo aragonés. 80 recorridos desde Sallent a Ordesa
Jorge García-Dihinx

Zaragoza: Prames, febrer 2015

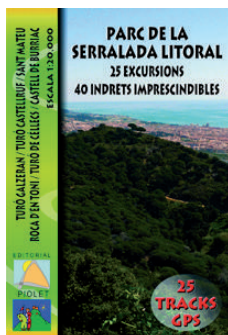

Novetats cartogràfiques

L'Editorial Alpina acaba de treure l'edició renovada del mapa de la vall de Lord i la serra del Port de Comte, amb la xarxa de camins completament actualitzada i amb tots els serveis i punts d'interès. Piolet ha fet un nou mapa de la serralada Litoral, amb la descripció i fotografies de 40 indrets imprescindibles a l'anvers.

Vall de Lord - Port del Comte

Granollers: Editorial Alpina, març 2015 [Sèrie Alpina 25]. Escala: 1:25.000

Parc de la Serralada Litoral. 25 excursions. 40 indrets imprescindibles

Barcelona: Editorial Piolet, març 2015 Escala: 1:20.000

HIMÀLAIA

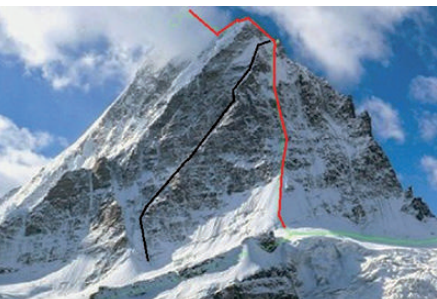
KISHTWAR

Hagshu (6.515 m)

Noves vies

A finals de setembre passat dos potents grups coincideixen a les ribes de la glacera de Hagshu, sota l'imponent cim del mateix nom: els eslovens Marko Prezelj, Luka Lindic i Ales Cesen, i els veterans anglesos Mick Fowler i Paul Ramsden. Tots dos equips amb la inescalada cara nord com a objectiu; sembla que l'administració índia comet un error en concedir els permisos.

Els eslovens ja porten uns dies per la contrada i ataquen primer, el dia 29, una línia evident pel mig de la cara nord, de 1.300 m de desnivell. A les 3 de la matinada surten d'un camp avançat sota mateix del vessant i escalen 23 h sense parar fins a assolir un bivac a 6.300 m. Terreny de neu fonda al principi i glaç fràgil a la resta, que va dels 70° als 90°. L'endemà ar-

MARKO PREZELJ

Cares NE i N del Hagshu.
En negre la via britànica, en vermell l'eslovena.

THOMAS SENF

Vessant S del Shierpa amb el traçat de Maaji.

THOMAS SENF

Pilastra est del Kishtwar Shivling.

riben aviat a l'aresta, que no presenta una dificultat especial, però resulta llarga i delicada. Cim a mitja tarda, massa tard per començar a baixar. Bivac sota el punt més alt i descens el tercer dia, per l'aresta SE, la de la primera ascensió al cim, feta per una expedició polonesa l'any 1989.

Els anglesos, que també venien amb la mateixa intenció, han de conformar-se amb un itinerari més a l'esquerra, allà on el vessant gira a NE. Una diagonal clara i igualment interessant, però més mixta, menys majestuosa i que desemboca a la part alta de la via **Eslovena**. Fowler i Ramsden comencen l'ascensió a principis d'octubre, romanen quatre dies a la paret i cataloguen la nova via com a ED.

Kishtwar Shivling

(cim E, 5.895 m)

Shierpa (5.885 m)

Kharagosa (5.840 m)

Noves vies

Andreas Abegglen, Thomas Senf i Stephan Siegrist, fan bona campanya a la mateixa zona i durant les mateixes dates que els eslovens i anglesos. El Kishtwar Shivling és la seva ascensió de més envergadura, un contundent itinerari per la pilastra est que anomenen **Challo** (glaç fins 90° i mixt fins M6 / 600 m de recorregut). Els suïssos surten d'un bivac a la glacera, a cota 4.700, i van a buscar la pilastra per una canal de neu d'uns 50° que els deixa al peu de les dificultats. Bivac en una bretxa. L'endemà superen una difícil canal-

xemeneia amb 10 llargs de corda i continuen per terreny mixt complicat fins l'aresta. Una cornisa final de grans dimensions és superada fàcilment gràcies a un oportú forat que la travessa. Descens per la via.

La mateixa cordada també aconsegueix dues altres ascensions, menys tècniques però ben interessants i amb l'afegit de tractar-se de cims verges (que ells mateixos bategen). Primer fan el Shierpa per la cara sud, amb un bivac i descens per l'aresta oest: **Maaji** (W13 i IV / 700 m de recorregut). Uns dies més tard s'apunten el Kharagosa, per la cara est i aresta sud i en el dia: **Pinky** (M4 i 6a / 1.000 m de recorregut).

ROLWALING HIMAL

Chekigo (6.270 m)

Noves vies

Primera a la cara SE per la cordada catalanoargentina formada per Oriol Baró i Paula Alegre. Itinerari de neu i glaç que segueix la lògica

THOMAS SENF

La via Pinky al Kharagosa.

Cara SE del Chekigo. En negre: Sopeti; en vermell: Shiva.

de la part esquerra del vessant fins a desembocar a l'aresta, no lluny del cim. **Sopeti** (MD sup / 1.100 m de recorregut), 15 h entre ascens i descens. Octubre, 2014.

Pocs dies després el català Jordi Corominas, el basc Jonatan Larrañaga i l'espanyol Manu Cordoba, fan cordada per obrir-hi Shiva: **Straight to the top** (fins M6, AI5+ / 1.200 m de recorregut). Itinerari poc sostingut, però amb dos grans ressals difícils i de mal protegir, un al principi i l'altre a la zona central. Els autors fan notar que el primer terç es veu considerablement amenaçat per una barrera de seracs. 22 hores, entre ascens i descens (uns metres per **Sopeti** i després a la seva dreta baixant). Novembre, 2014.

MAHALUNGUR HIMAL

Sakaton (6.325 m)

Nova via

Els catalans Faust Punsola (fill de l'autor de la gran clàssica del Cavall) i Roger Cararach, integrats a l'Equipo Español de Alpinismo, obren un elegant itinerari per la cara S d'aquest

Pura Vida al Sakaton.

cim segurament verge i que no tenia nom. La resta de components són Mikel Zabalza (responsable), Alberto Fernández, Juan José Cano i Mikel Ajuria. L'equip es divideix en dues cordades i segueixen la mateixa via amb una jornada de diferència. Surten d'un bivac a peu de paret i n'estableixen un altre a mitja alçada. El segon dia fan cim i baixen desfent camí, amb una nova nit al bivac de l'ascens. L'endemà rapelen directament el gran contrafort de la base i retornen a les tendes. Condicions delicades, amb sectors de neu inconsistent que també compliquen el descens. **Pura vida** (fins M5 i 80° / 1.300 m de desnivell), en record a Iñaki Ochoa. Octubre, 2014

AMÈRICA DEL NORD

SIERRA NEVADA

El Capitan

Repeticions destacades

S'ha parlat molt de l'ascensió en lliure de Tommy Caldwell i Kevin Jorgeson a la combinació **Mescalito / Dawn Wall** (més algunes petites variants), la repercussió mediàtica ha superat àmpliament l'ambient d'escalada. El 15 de gener tornaven a l'horitzontal després de 19 dies penjats. Tècnicament, la realització ha estat superba: dos o tres llargs de 9a i la majoria dels altres per sobre el 8a, anys de dedicació (des del 2007, amb 120 dies assajant els diferents llargs), el virtuosisme de l'atac final... Certament, ha de ser l'escalada en gran paret més difícil del món. Però tot queda una mica desvirtuat pel desplegament de mitjans utilitzats, l'equip de suport que els proporciona menjar i retira els residus, el coneixement previ de la via, els mitjans de comunicació, el seguiment en viu i per la xarxa, etc. Quan aquesta mena

de gestes esportives queden dins l'ambient tothom sap posar-les al seu lloc, sense treure ni afegir mèrits, però quan arriben a la societat en general hi ha el perill que es prengui la part pel tot.

Cal destacar també el nou record femení de velocitat a **The Nose**, una vegada més per la nord-americana Libby Sauter i la neozelandesa Mayan Smith-Gobat, que l'any 2013 ja ho van fer en 5 h 39 min (**Muntanya 907**). La passada tardor encara van millorar el seu propi temps i van aconseguir baixar-lo uns minuts, primer a 5:02 i pocs dies després a 4:43. Libby va conduir la cordada fins Boott Flake i Mayan fins al cim. El record masculí, de Florine i Honnold, del 2012, en 2:24, sense moviments. Increïble, i segurament no s'acaba aquí tot això.

TOM BALLARD I EL PROJECTE STARLIGHT AND STORM

Tom Ballard escala sol i a l'hivern sis cares nord dels Alps, les sis de Rébuffat (qui sap si no ha estat ell mateix qui ha inspirat el nom del projecte). Potser no són totes les nord ni les més difícils, però ho són. Admirable la tenacitat, la força i el caràcter d'aquest anglès de 26 anys, pel que ha fet i per la discreció que ha mostrat. I emocionant la faceta de viatge interior que li haurà desencadenat l'experiència. Tom és fill d'Alison Hargreaves, morta al K2 quan ell era petit. La seva mare, entre altres importants activitats, també havia fet aquestes mateixes parets i en solitari. L'encadenament de Tom Ballard:

- Cima Grande. **Comici-Dimai** amb un bivac (desembre, 2014)
- Badile. **Cassin** amb un bivac (gener, 2015)
- Cervino. **Schmidt** en 3 h (febrer, 2015)
- Jorasses. **Colton-Macintyre** en 3 h 20 min (març, 2015)
- Dru. **Allain-Leininger** en 8 h (març, 2015)
- Eiger. **Heckmair** en el dia (març, 2015)

Montsec i Aragó

Queda lluny aquell monogràfic sobre el Montsec aparegut en el nº89 de *Montaña* l'any 1964, on en un recull de Jordi Sirera sortia una impactant imatge del colossal pas de Mont-rebei. Anys més tard, els més actius del CADE fixarien tot l'esforç en obrir la primera via de la paret d'Aragó, donant a conèixer les claus d'un tresor de 500 m d'alçada, amb un cobejat itinerari d'una elegància i estil indiscutibles. Des de llavors, molts han estat els agosarats en sumar uns traçats alternatius al possiblement més encertat, resseguint les arrogants línies que ofereix un dels bastions més imponents de tot el Montsec. Si aquest podríem proclamar-lo rei, la reina seria sens dubte la roca Regina, una muralla molt més monòtona en aparença, però capaç d'albergar en el seu mantell gris una trentena d'itineraris, quan a primer cop d'ull sols se n'endevinen tres. És difícil obrir quelcom nou en aquestes majestats, però encara hi ha qui amb molta il·lusió i imaginació aconseguen fer-ho, atrets pel seu prestigi i caràcter dominant. En aquesta crònica fem ressò de les dues últimes vies obertes en aquets indrets, amb quasi 40 anys d'història i amb una notable trajectòria evolutiva representativa de cada època. Sortosament, la calcària paret de Cienfuens de la serra de Guara continua la història de Mont-rebei gràcies a la seva increïble similitud, a menor escala, però. Molt diferent ha estat la trajectòria del congost d'Olvina o de la Peña Rueba, dues modernes escoles sense antecedents ni pautes, on es fa el que manen les noves tendències. Per acabar, i després de tres dècades de pausada exploració, queda ressenyada l'última punta de l'Órgano de Montoro, gràcies a la insistència d'uns turolesos enamorats de les seves agulles més singulars.

PARET D'ARAGÓ

Després d'una intensa ascensió *non stop* que va durar unes 15 h, la cordada formada per Diana Calabuig i Pere Vilarasau aconsegueix de primer plat alliberar la via **Jim Beam** i, a més, obrir una exigent segona part pel pany dret del gran diedre de la via *Existencialisme*, amb la via **Chili Beam** (2-5-14), la combinació més extrema efectuada fins ara en la façana principal de la paret d'Aragó. Tot comença negociant els primers llargs de la **Jim Beam** amb roca un xic dolenta, amanida amb alguns claus i burins bastant discrets, fins que la cosa progressivament es va complicant, com en el tram clau del L6, on s'ha de clavar (7b+ o A1). Més amunt, i un cop realitzada l'aèria travessa del L8, cal pujar i centrar-se a la dreta sota el gran mur dominant, on arrenquen les quatre tirades de la nova **Chili Beam**. Per plaques extraordinàries, poc equipades en conjunt (algunes xapes i algun clau), i aprofitant al màxim les fissures existents, arribarem al mur vermellós de l'antepenúltim llarg

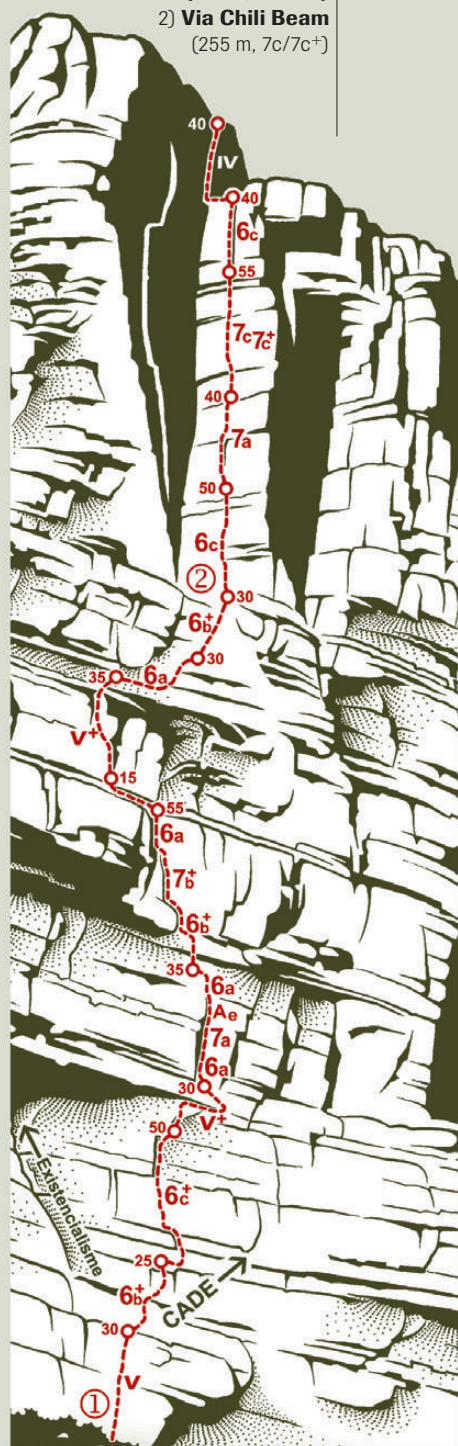
on es localitza el grau més exigent de tota la ruta (7c/7c+). Després de tot això, tant sols queda passejar-se pel bonic diedre de sortida de l'*Existencialisme* i acabar per la xemeneia de la CADE. Per a pròximes repeticions cal portar com a mínim dos claus (universals petits i una ve curta), un ganxo (pels més modestos de grau), joc d'aliens, joc de tòtems i els camalots fins al nº3.

ROCA REGINA

Jaume Clotet Paca enllesteix tot sol la via **Pac-man** (14-2-15) després de 6 bivacs en paret. Es tracta d'una ruta principalment artificial, tècnica i treballosa, que aprofita l'entrada d'un antic intent (burins vells), continuant paral·lel a l'esquerra de la clàssica *Gall-Molero* per murs i un parell de desploms a pitonar bàsicament. Un cop a la feixa s'escola entre les vies existents (tram d'Ae), per creuar la *Gall-Molero* i continuar pels magnífics murs superiors, on apareix el rocam més agraït i les tirades més maques. En la via trobarem les reuni-

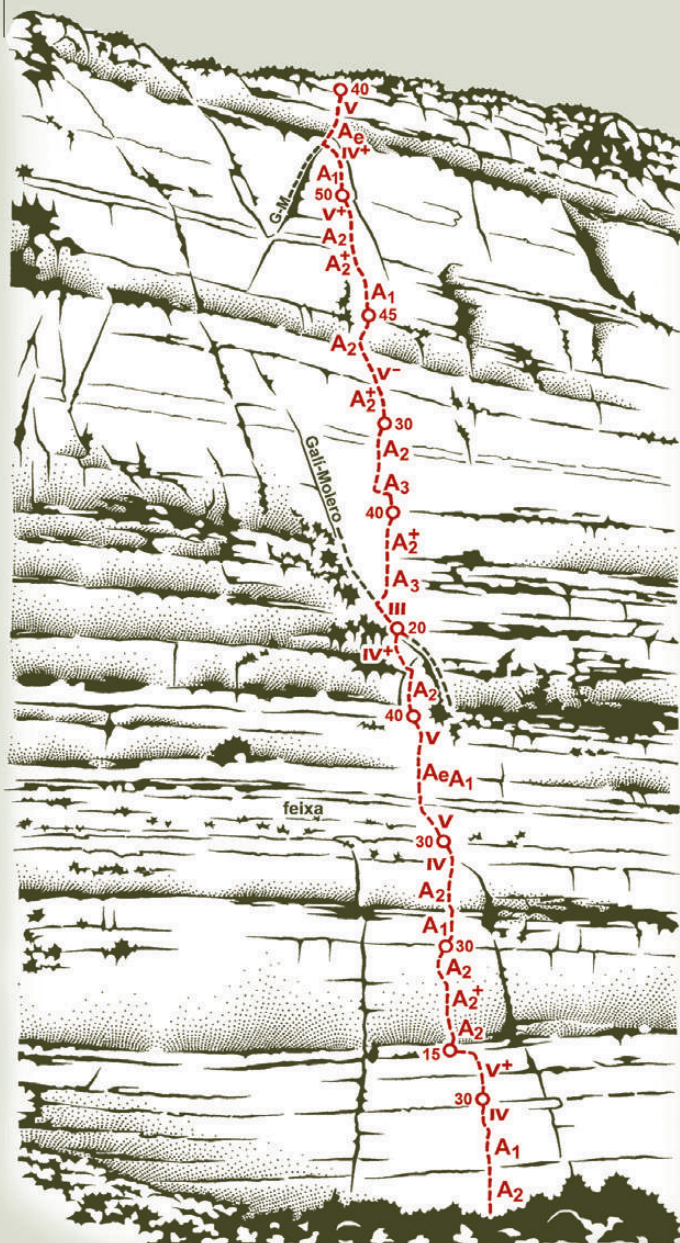
MONT-REBEI - Paret d'Aragó

- 1) **Via Jim Beam**
(305 m, 7b+/Ae)
- 2) **Via Chili Beam**
(255 m, 7c/7c+)

ons ben equipades, uns pocs burins a les tirades i poca cosa més; seran necessaris 15 claus, 10 pitons curts, 30 ploms, ganxos, falques, tascons, aliens, plaquetes recuperables i material de bivac (calcular de 3 a 4 jornades de feina).

TERRADETS - Roca Regina **Via Pac-man** (370 m, V⁺/A3)

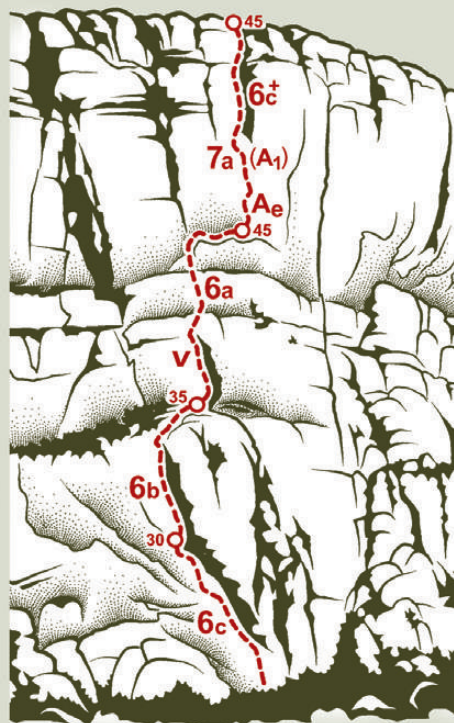
CIENFUENS

En aquesta extensa paret situada per sota de l'embassament de Belsué, Jorge Aguilera i Óscar Palacios realitzen la via **Cienfriends** (octubre-14), una encertada línia que inaugura el pany més pròxim a la monumental volta plena de voltors que apareix a l'extrem més occidental de la muralla. Després d'un extraordinari primer llarg, la ruta ressegueix el més

evident per diedres i fissures de bona qualitat, fins a situar-se sota un mur vermellós on de cop i volta el terreny canvia radicalment. Una línia de parabolts salva l'obstacle en Ae (alliberat en 7a), i condueix a un fantàstic diedre de sortida amb una roca més que excepcional (6b obligat). Cal dur els tascons, joc d'aliens, joc de tòtems i els camalots fins al n°4. Aproximació evident davallant per l'esquerra del vessant (W) improvisant pel terreny més adient, des de la pista principal que condueix al refugi Peña Guara i a la presa de Belsué. És molt important respectar l'època de nidificació i no escalar en aquesta paret des de l'1 de desembre fins al 30 de juny, tal com reflecteix la normativa vigent del parc natural de Guara.

SERRA DE GUARA **Cienfuens**

Via Cienfriends (155 m, 6c⁺/A1)

PEÑA RUEBA

Com ja és habitual en moltes cròniques, el vessant sud de la Peña Rueba torna a l'escena a càrrec de Óscar Buil i Javier Oliván *Suli* que obren l'apinyada via **Aliana** (9-1-15) entre els molts itineraris existents del Mallo la Calva. Set tirades totalment equipades amb parabolts són l'al·licient principal d'aquest traçat en lliure enllestit en 8 dies efectius del passat desembre, amb un tall molt similar al de les rutes pròximes que discorren paral·lelament. Conglomerat de bona qualitat amb algun tram puntual netejat com és habitual. Cal dur 12 cintes. Possibilitat de rapelar per la mateixa via amb una sola corda de 70 m. En cas de baixar caminant, des de la sortida de la via cal travessar per una gran feixa amb arbres en direcció E, fins que localitzem la via ferrada equipada que discorre pel llom oriental on tindrem unes increïbles panoràmiques dels Mallos de Riglos.

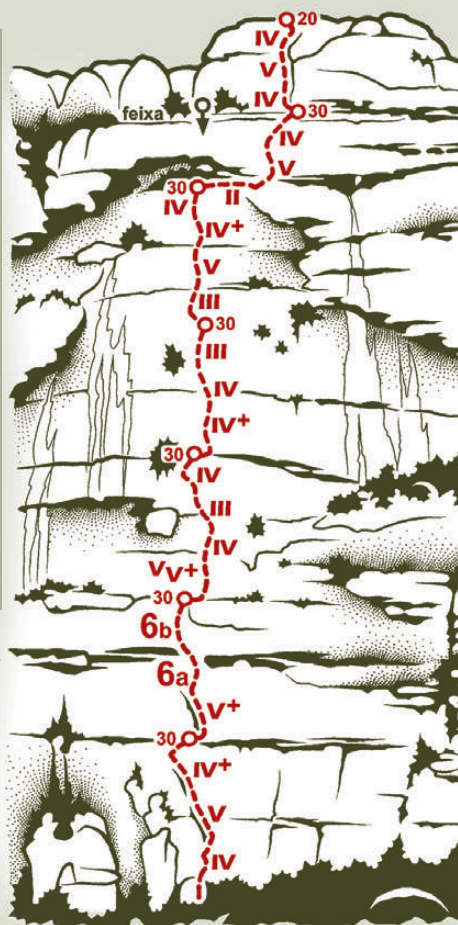
PEÑA RUEBA - Vessant sud Via Aliana (200 m, 6c)

Si bé l'escalada d'Olvenga és més coneguda modernament per les vies esportives i una popular via ferrada, al mateix congost ja s'hi escalava a mitjan dècada de 1970, en l'anomenat sector Conglomerados de la Central, sobre el mateix riu Éssera. L'any passat, Joan Vidal encerta un nou itinerari pel lloc més atractiu d'aquest sector, amb la via **Navajo Límit** (14-3-14), una línia bastant assequible en conjunt (V⁺ obligat) amb sols un segon llarg exigent, però ben protegit. Escalada totalment equipada amb parabolts i algun clau, que de forma elegant i directa guanya un bon pany de conglomerat excel·lent i molt adherent. Cal dur cintes llargues per evitar el fregament. L'accés és còmode i s'efectua a peu deixant el vehicle a l'alçada del novè túnel de la N-123 direcció a Graus, abans d'ar-

ÓRGANO DE MONTORO

La última punta de Montoro (5-10-14) aconseguida per Luis i Mizar Torrijó, tanca el repertori com bé insinua el seu nom. No és fàcil trobar una via senzilla en aquesta zona que gaudeixi d'un rocam acceptable, però aquesta pot ser una excepció malgrat que a l'últim llarg s'ha de vigilar quelcom. L'escalada comença a la dreta d'un mur trencat, per una canal que de cop i volta es transforma en un hònic diedre ajagut que duu a la

VIES D'ESCALADA 77

L'Artic i els dinosaures del coll de Fumanya

Cim poc conegut, l'Artic s'aixeca a l'extrem sud dels cingles de Conan-
gle, sobre el coll de Fumanya (Vallcebre, Berguedà). És pedregós,
de només 1.648 m d'altitud, poc atractiu des del punt de vista munta-
nyenc, però des del seu cim s'obté una magnífica vista de les serres pro-
peres i molt especialment sobre el jaciment d'icnites o traces fòssils, en
aquest cas petjades de dinosaures, més important de Catalunya i un dels
més valorats d'Europa.

D'altra banda, aquest itinerari presenta altres valors relacionats amb
la cultura local, com ara l'ermita dedicada a Santa Magdalena, plena de
llegendes, i la seva font propera, vinculada a l'antic guariment de malalties.

ALFRED MONTSERRAT

Ermita de Santa Magdalena.

Itinerari

Vallcebre

Creu del Collell

Ermita de Santa Magdalena

Cim de l'Artic

Torrent del Purgatori

00:00 Vallcebre. L'església de Santa Maria, declarada en ruïnes, va ser reconstruïda de nou l'any 2000, i és el punt d'inici d'aquesta caminada. Seguint el camí de la Mina, cal agafar el carrer, a l'esquerra, que permet

creuar el torrent del Forat Negre per continuar la ruta en direcció a Can Vila. La pista es ampla i després d'una curta pujada planeja fins a arribar a aquesta casa.

00:20 Sense deixar el PR-C 128 es creuen dos torrents més i es deixa enrere la creu del Collell, creu de ferro recolzada sobre un gran bloc de pedra; s'ha d'estar alerta al corriol que es bifurca a l'esquerra i que porta, en fort pendent, per dins del bosc, fins a l'ermita de Santa Magdalena.

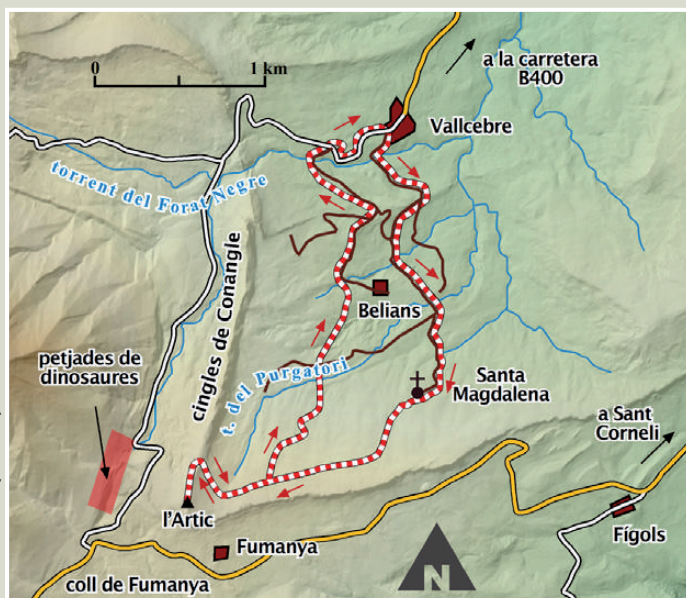
00:50 Es tracta d'un petit edifici de planta rectangular situat al mig d'una boxeada, sobre un petit replà de la muntanya. Antigues llegendes diuen

que des de Vallcebre, a les nits, es veien unes llums a l'indret de l'ermita. Uns ho interpretaven com un senyal de la santa cap als fidels; altres creien que eren buscadors de tresors, ja que durant molt de temps es creia que als voltants de l'ermita hi havia un tresor amagat. Com sol passar, la realitat és més senzilla: la llum de la lluna es reflectia en la teulada de l'edifici. Però aquest indret amaga altres sorpreses. A pocs metres de l'ermita de Santa Magdalena hi ha la font del mateix nom. Durant segles la seva aigua va ser molt preuada, perquè se li atribuïen virtuts guaridores de les berrugues. Però la font es va assecar, i actualment l'aigua prové d'una cisterna que només s'omple quan plou. Del mateix pla on se situa l'ermita, al costat d'una petita creu de ferro, surt un corriol que s'endinsa al bosc. El sender puja suaument.

01:15 Hi ha un indicador que s'ha de seguir cap a la dreta. Roques de l'Artic i coll de Fumanya. A l'esquerra queden els cingles de les Cambrotes i del Boixader, que no es poden veure a causa de l'espessa vegetació. Aquests cingles cauen a plom sobre la vall per la qual corre el torrent de Fumanya, que neix al coll del mateix nom i desemboca al Llobregat, 900 m més avall.

01:30 El camí, amb alguna marca de pintura groga, a mesura que va guanyant altitud va girant cap al nord. S'arriba a un petit coll on cal parar atenció a unes marques vermelles que surten cap a l'esquerra. A partir d'aquest punt la ruta es torna més difusa. Entre arbres i blocs de pedra cal buscar les senyals vermelles i seguir-les.

01:50 Caminant sobre rasclers i regatejant els vegetals més espinosos cal anar a buscar la part més elevada de la muntanya: l'Artic. És la part més alta d'un sinclinal d'orientació sud-oest, nord-est que l'erosió ha anat desmantellant. Des d'aquest lloc la vista s'eixampla: rasos de Peguera, serra d'Ensiya, serra de Picancel, etc., i en primer pla un gran plafó de color blavós en disposició vertical. Es tracta d'un estrat de calcàries lacustres de finals del cretaci on es localitzen

una multitud de petjades de dinosaures, sauròpodes majoritàriament. Cal retrocedir fins a l'última bifurcació i, pel corriol que portaria de nou a Santa Magdalena, cal anar a buscar un camí ample marcat amb pintura, que surt a l'esquerra i que comença a baixar fort.

02:40 S'arriba al tàlveg del torrent del Purgatori. És una zona de xaragalls, provocats per l'erosió de l'aigua sobre les argiles rogenques. A l'altre costat del torrent un sender es va fent ample fins que es converteix en una pista. Travessant alguns petits reductes de bosc i passant

Temps de camí

3 h 30 min

Desnivell

550 m

Dificultat

Mitjana

Cartografia

Rasos de Peguera. Serra d'Ensià.
Editorial Alpina. Escala 1:25.000

a frec d'algunes cases, cal tornar a creuar el torrent del Forat Negre per desembocar a la pista coneguda com el camí del Pla de la Barraca.

03:30 Seguint aquest camí en baixada s'arriba al punt d'inici de l'itinerari, l'església de Santa Maria.

ELS DINOSAURES DE FUMANYA

Les antigues explotacions de carbó (lignits) a cel obert del coll de Fumanya van deixar al descobert un jaciment paleontològic de primer ordre. Repartit al llarg de 38.000 m² s'hi han localitzat més de 3.500 petjades de dinosaures, així com diverses restes fòssils de troncs d'arbres, fulles i ossos i ous, majoritàriament sauròpodes.

Sense entrar en consideracions geològiques més profundes, a finals del Cretaci superior, fa uns 70 milions d'anys, aquesta zona estava ocupada per un mar poc profund. L'àrea de Fumanya era una zona de costa que gaudia d'un clima molt més càlid que l'actual.

A causa de l'aixecament del Pirineu, aquest mar es va anar retirant i es van formar zones d'aiguamolls

on es van acumular gran quantitat de restes vegetals, restes que més tard es convertien en carbó. Aquest ambient era un habitat ideal per als dinosaures, que van deixar les seves petjades al fang, que posteriorment es va litificar i va quedar enterrat sota capes espesses de vegetació en descomposició.

L'extracció del carbó va destapar uns estrats gairebé verticals, que és on, l'any 1985, Lluís Viladrich, naturalista del Berguedà, va descobrir aquest jaciment d'icnites.

Es dona la circumstància que en els estrats superiors ja no es troben restes de dinosaures. Això posa de manifest que durant aquesta època es va produir l'extinció d'aquests animals, o sigui, que aquí és on s'hauria de situar el que s'ha anomenat límit K-T (Cretaci-Terciari), i més recentment límit K-Pg (Cretaci-Paleogen).

ALFRED MONTSERRAT

Un grup d'estudiants de Geologia de la UAB al jaciment del coll de Fumanya. En l'estrat vertical es veuen les petjades dels dinosaures.

IN MEMORIAM

Joan Nubiola i Callís (1930-2014), cinc estrelles més una

El 16 de desembre del 2014 Joan Nubiola ens va deixar de la manera que tots voldríem. La nit anterior es trobava lúcida, molt ben atès per la seva dona Maria Lluïsa, i a la matinada, en un estat d'entreson, es va extingir, pensant segurament en els seus quatre fills i en la resta de la família que tant s'estimava.

Nascut en aquesta terra catalana, tan muntanyosa i feréstega, va ser molt fàcil que amb 15 anys se sentís atret per la muntanya i poc després per l'escalada, que esdevingué la raó de la seva existència durant la resta de la seva vida. Sentia una gran predilecció per les roques montserratines, per les seves venes corria sang montserratina.

Era un personatge eufòric, animós i divertidíssim. Sempre estava de bon humor, i sovint reia de si mateix. Escalador de la corda lligada al pit, o sigui de l'escola més prestigiosa, la dels pioners. Amb aquesta tècnica ens deixà unes precioses i insubstituïbles primeres ascensions amb el seu etern company Josep Maria Torras i Homet. Plegats, després de tants anys d'escalar van formar una cordada centenària. Van ser moltes les vies que van obrir i també moltes les roques montserratines

que van arribar a escalar per primera vegada i que van batejar. Tots els que practiquem l'art de l'escalada a Montserrat coneixem de sobres les seves ascensions i fins i tot venerem algunes de les seves vies; per això no parlaré d'aquestes vies, sinó que em centraré en la faceta més desconeguda, la humana.

Joan Nubiola sobretot era un amant, un gran coneixedor de la cultura catalana, un erudit, optimista, alegre i intel·ligent. Com poques persones ho poden fer, recitava versos, de vegades de memòria, de poetes preferentment catalans, amb una passió i una fe que en recitar-los sorgien notes musicals.

Ell fou cap a l'any 1956 el primer català que va treballar com ajudant de guia de muntanya als Alps austríacs, a les ordres del seu amic i company de cordada Rudolf Schiendl. Temps després, en un acte

de reconeixement a la seva lleialtat, la família de Schiendl li va regalar la seva medalla de guia de muntanya. És tot un honor que et regalin la medalla d'un guia de muntanya tirolès.

Joan Nubiola també era un gran aficionat a la literatura de muntanya i tenia un lema per a la muntanya i una màxima per a la vida. El lema era *Arrampicare divertendosi*; la màxima era no defraudar mai els companys amb qui compartia corda. Una vegada, en els anys 1960, un amic seu necessitava ajut econòmic per fer una feina i en Nubiola li va donar tots els diners que havia estalviat durant un any per anar a escalar als Dolomites. En una altra ocasió va ajudar un altre company a muntar una empresa, i per a altres membres tant de la seva generació com de les posteriors es va preocupar que tinguessin feina. Així m'ho va recordar Manuel Pedro, arran de la seva mort: «A mi, en l'època que més ho necessitava, a l'any 79, em va trobar una feina.» Ajudar els companys de cordada que més ho necessitaven era una constant seva. No he conegut un escalador més altruista que ell i seria un deshonor per a tot el món montserratí que aquest vessant seu tant humà passés desapercbut.

Quan es va assabentar que jo estava fent la futura ferrada Teresina, un bon dia es va presentar a casa amb 30 kg de Sikadur, per deixar ben fixats els graons. Després em va dir que anés a veure el Jordi Álvarez (aperturista de la via *Puigmal al Cavall Bernat*), que tenia 120 m de cable d'acer guardats en un magatzem, i que me'ls donaria per a la ferrada. Són aquesta mena de proeses les que donen reconeixement a un veritable escalador, gran exemple d'alpinista. Molts estaran d'acord amb mi que Joan Nubiola sempre estava disposat a ajudar, regalar llibres, aportar diners a fons perdut per a causes benèfiques de muntanya, i en definitiva per contribuir al benestar dels altres. Em sabia molt greu que aquest mèrit seu no fos mencionat quan es parli de la història dels escaladors catalans.

Quan a partir del 2007, per uns problemes d'una mala operació al turmell, ja no podia escalar amb la seva companya Maria Lluïsa, que des

ARXIU JNUBIOLA

D'esquerra a dreta: Adi, Joan Nubiola, Rudolph Schiendl, Hermann Buhl i Franz (guies del Kaunergrathütte), Tirol 1956.

Escalant al Totenkirchl (Wilder Kaiser) als anys 70.

del dia que el va conèixer va estar tan enamorada d'ell, dedicaven tots els estius a visitar els llocs més emblemàtics de la història de l'escalada als Alps i a les Dolomites. De tornada d'un d'aquests viatges em va dir que havien dormit en un hotel que es vanagloriava, no perquè fos luxós, sinó de ser el més bonic, de ser

un hotel de cinc estrelles més una. D'aquí se'ns va acudir la idea que les vies més boniques i emblemàtiques també s'havien d'anomenar d'aquesta manera. Molts altres, després, varen seguir aquest criteri sense tenir ni la més mínima idea de la seva procedència.

Un altre tema que no hauríem

d'oblidar és que va ser l'escalador que més va treballar per a unir els pioners de l'escalada montserratina amb les noves generacions. Les muntanyes de Montserrat de ben segur que ja troben a faltar el seu millor representant, i jo al meu mestre. Déu estarà d'enhorabona per rebre algú amb qui es divertirà tant.

En l'homilia que es va fer el dia 18, un cor amb un acordió li va cantar una bella cançó que diu:

*La muntanya venerada a mi em té
robat el cor,
de nit parla amb l'estelada i de dia
amb el sol d'or.*

I acaba:

*La muntanya, encara forta, alçarà
son front altiu.*

Però a partir de la seva mort, s'hauria d'afegir la següent estrofa:

*I des del cel, en Nubiola cada dia
la contemplarà.*

Antonio García Picazo

IN MEMORIAM

Francesc Guillamón Nieto (1933-2015)

Francesc Guillamón «Paquito», un escalador pioner a Catalunya en la dècada de 1950 i 1960, ens va deixar el 17 de febrer passat.

S'inicià en el Club Muntanyenc Barcelonès, on practicà l'escalada, l'espeleologia i l'esquí. Amb el seu cosí Josep Manuel Anglada formaven la cordada Anglada-Guillamón, que va obrir cèlebres vies d'escalada al congost de Terradets, al Pedraforca,

al Mallo Pisón de Riglos, a Montserrat i a les Dolomites.

Entre els anys 1961 i 1963 va participar en les primeres expedicions als Andes del Perú, en què es va obrir una nova via al Nevado Huascarán Sur (6.768 m), i on va escalar nombrosos cims verges de més de 5.000 m al Ayacachi i Yauyos (veg. *Muntanya* 901 (2012)). L'any 1963 realitza l'obertura de la primera via d'escalada directa del Siula Grande als Andes del Perú.

Fou secretari del Comitè d'Expedicions de la Federació Espanyola d'Esports de Muntanya i Escalada des de l'any 1965 al 1975, i vice-president de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya des de l'any 1997 al 2008. Fou distingit amb la medalla d'or de la Ciutat de Barcelona al mèrit esportiu, i la medalla d'or de la Diputació de Barcelona al mèrit esportiu.

L'any 1961, amb els seus companys d'expedició J. Pons i J.M. Anglada.

Escalades destacades

- Bagasses, al congost de Terradets (primera via de la paret, 1959).
- Directa nord del Pedraforca.
- Mallo Pisón de Riglos.
- Cavall Bernat, l'Elefant, el Faraó i la Cadireta d'Agulles, a Montserrat (obertures).
- Paret nord-oest de la Cima Canali, Dolomites (obertura).
- Comici, a les Tre Cime di Lavaredo, Dolomites.
- Gran Pilastro de la Pala di San Martino Dolomites.
- Ruta Bonatti del Grand Capucin (Mont Blanc 1960).

VALENTÍ ZAPATER

Sensació d'alçada

Per fotografiar una ascensió i donar sensació de verticalitat no hi ha res com anar primer i fotografiar els companys de dalt a baix.

Quan estem de ruta per la muntanya, de vegades busquem un punt de vista alt per fotografiar un paisatge i tenir així una perspectiva més àmplia. Aquest recurs, però, pot servir també per transmetre la sensació de verticalitat durant una activitat de muntanya. Ja sigui caminant, grimpant o escalant, aquesta sensació es pot transmetre millor si es fotografien els companys des de dalt. Aquest tipus de fotografia, però, requereix un cert

esforç: cal anar al davant del grup, cercant els millors punts de vista i esperar que arribi algú per disparar. De vegades ens podem quedar enrere i cal tornar a anar endavant, si el terreny ens ho permet, per tal de buscar nous punts de vista interessants.

Si l'activitat és complicada, però, el fet d'anar primer i fotografiant pot representar una dificultat addicional. Si som més de dues persones, una opció interessant és anar al mig per

Pujant per la via ferrada Regina, amb l'embassament d'Oliana al fons. Peramola (Alt Urgell).

Càmera: Nikon 801s. **Flash:** Nikon SB-24. **Objectiu:** Sigma AF Super Wide-II 24mm 1:2,8.

Pel·lícula: Fujichrome Sensia 100.

tenir oportunitats fotogràfiques variades: de dalt a baix i de baix a dalt.

Fotografiar persones des d'un punt de vista alt aporta certes connotacions psicològiques que cal tenir en compte. La sensació d'inferioritat d'aquesta persona i la vulnerabilitat en són algunes. Aquesta inferioritat pot representar la petitesa de la persona en relació a l'entorn vertical, però també pot transmetre una manca de capacitats o incompetència, i això de vegades no és convenient. Pot ser-ho, per exemple, si volem transmetre patiment o una situació compromesa.

Per incrementar encara més la sensació d'alçada disposem d'altres recursos. Fer la fotografia vertical ajuda molt i permet enquadrar punts més distants entre si per la seva alçada. Si a més ens podem ajudar fent enquadrar línies diagonals que enllacin o apuntin a aquests dos llocs, molt millor. Una línia de roca, els límits d'un corredor de neu i gel o la corda acostumen a ser bones opcions. Aquesta sensació de fuga s'accentua amb un objectiu gran angular. Amb un teleobjectiu, en canvi, el nostre aliat pot ser un fons desenfocat que doni sensació de llunyania i d'alçada.

En resum, recorda que per donar sensació de verticalitat és millor, en general, fotografiar de dalt a baix amb un gran angular i incloure-hi línies diagonals que portin l'ull d'un punt proper a un altre de ben llunyà.

EL TRUC DE L'EXPERT

Quan el camí puja ben dret en ziga-zaga, els revolts acostumen a ser bons punts per fotografiar la gent pujant. Podem agafar les persones de cara o de costat, fins i tot diverses persones avançant en diferents sentits de la marxa, uns més a prop, d'altres més lluny. I amb la sensació d'un terreny ben costerut, per descomptat.

VAL D'ARAN

Era essência des Pirenèus

www.visitvaldaran.com

LLEIDA, ON TOT COMENÇA...

TURISME ACTIU

9 Caiac. Congost de Mont-rebei.
Riu Noguera Ribagorçana
(Noguera i Pallars Jussà).

Fotografia: O. Clavera.

aralleida.cat

Descarrega't l'App **aralleida365**

